

Presters møte med utsatte barn og unge

«Poenget er jo ikke å melde noen, poenget er jo at de får hjelp»

Karoline Gabrielsen

MASTEROPPGAVE

Master i barnevern

Vår 2021

Det psykologiske fakultet
Institutt for helse, miljø og likeverd (Hemil)

Forord

Endelig er dagen kommet. Dagen hvor masteroppgaven i barnevern skal leveres. Et hav av følelser og en bratt læringskurve er ved veis ende. Jeg har lært mye om fagområdet barnevern, Norsk lov, Den norske kirke og meg selv i prosessen. Reisen har vært altoppslukende, spennende og til tider veldig krevende. Det er mitt arbeid og mitt navn som står på papiret, men jeg har mange å takke for at masteroppgaven nå er et faktum.

Ved masteroppgavens begynnelse hadde jeg ikke under noen omstendigheter tenkt at det var en paragraf i Norges lover som skulle bli utgangspunktet mitt for et helt års arbeid. Undringene rundt hvordan det kunne finnes et rom hvor meldeplikten til barneverntjenesten ikke eksisterer, stimulerte min nysgjerrighet. Dette førte meg videre til tanker om hvordan det er for dem som møter utsatte barn og unge, med føringene som taushetsplikten gir, begrensningene avvergeplikten gir og meldepliktens fravær.

Først vil jeg takke alle informantene som med glede stilte opp til intervju og delte erfaringer og tanker om temaet for oppgaven. Uten dem hadde ikke denne oppgaven eksistert.

Deretter vil jeg takke min samboer og sønn for støtte, motivasjon og tålmodighet i en tid hvor masteroppgaven har tatt det meste av min våkne tid.

Videre vil jeg takke min mor og far, for motiverende ord og hjelp i prosessen mot ferdig produkt.

Til slutt vil jeg takke min veileder Anette Iversen, for støtte og god veiledning i denne prosessen. Hennes engasjement for min oppgave, har vært avgjørende for endelig resultat.

Tusen takk til dere alle.

Karoline Gabrielsen

INNHOLDSFORTEGNELSE

INNLEDNING	4
BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	4
FORSKNINGSSPØRSMÅL	4
DISPOSISJON FOR OPPGAVEN	5
AVGRENSNING	6
TIDLIGERE FORSKNING	6
<i>Søk etter tidligere forskning</i>	6
<i>Forskning om prester om meldeplikt, avvergeplikt og taushetsplikt</i>	7
<i>Forskning om andre profesjoner om meldeplikt, avvergeplikt og taushetsplikt</i>	7
RELEVANT LOVGRUNNLAG	9
BEGREPSAVKLARING	10
<i>Utsatte barn</i>	10
<i>Omsorgssvikt</i>	10
<i>Tillit</i>	11
<i>Lojalitet</i>	11
OM TEMAET	11
METODE.....	13
VITENSKAPSTEORI	13
FORSKERNES FORFORSTÅELSE	14
KVALITATIVT INTERVJU SOM METODE.....	15
INTERVJUGUIDE	16
GJENNOMFØRING AV INTERVJU	17
TRANSKRIBERING AV DATAMATERIALE.....	17
ANALYSE	18
RELIABILITET, VALIDITET OG GENERALISERING	19
FORSKNINGSETISKE VURDERINGER	21
OPPSUMMERING.....	22
LITTERATURLISTE	24

VEDLEGG

VEDLEGG 1: ARTIKKEL	
VEDLEGG 2: FORTFATTERVEILEDNING TIDSSKIFET NORGES BARNEVERN	
VEDLEGG 3: INTERVJUGUIDE	
VEDLEGG 4: SAMTYKKEERKLÆRING	
VEDLEGG 5: INFORMASJONSSKRIV	
VEDLEGG 6: MAIL SENDT TIL BJØRGVIN BISPEDØMME	
VEDLEGG 7: NSD GODKJENNING	
VEDLEGG 8: ENDRING AV TIDSPUNKT – OPPDATERT NSD GODKJENNING	

Innledning

Bakgrunn for valg av tema

Mange voksne i Norge har hørt om, gjort seg opp noen tanker eller vært i kontakt med barnevernet. Som privatperson har man et moralsk ansvar for å melde til barnevernet dersom en mistenker at barn opplever omsorgssvikt, mishandling eller annet som gir grunn til bekymring (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2018). Barnevernet får ofte en annen betydning i det man blir en offentlig ansatt, fordi da har man ikke lenger kun et moralsk ansvar knyttet til meldeplikt. Det er da et juridisk ansvar som innebærer at man ikke får muligheten til å lenger være anonym (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2018).

I løpet av masterstudiet i barnevern, har mine medstudenter og jeg skrevet mange tusen ord og vært i praksisbesøk på barnevernfaglige instanser. Både gjennom pensum, annen litteratur og besøkene nevnt over, har fokuset på nettopp møtet med utsatte barn og unge vært stor. Tankene rundt barn og unge som trenger det, var tilstede og i bakhodet i alle timene som gikk med til lesing, skriving og drøfting. I lys av valg av tema til masteroppgaven, valgte jeg å ty til det kjente, nemlig faglitteraturen. Jeg ble både interessert, overrasket og meget nysgjerrig når jeg fant ut at kirkelige ansatte ikke lenger hadde meldeplikt til barnevernet etter 01.01.17 (Leer-Salvesen, 2018). Defineringen etter oppløsningen lyder «Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten» (Grunnloven, 1814, §16).

At det fantes et sted hvor taushetsplikten var så streng, var et fenomen jeg opplevde som for interessant til å la ligge. Morten Holmboe (2017) stiller spørsmålstegn ved om Den norske kirke er «en offentlig myndighet» i barnevernlovens forstand, og konkluderer med at til tross for kirkereformen og at virksomheten vil utøve noe offentlig myndighet, må den behandles som andre trossamfunn og dermed at meldeplikten til barneverntjenesten ikke er gjeldende. Det ble raskt behov for å finne svar på hvordan prestene erfarte i møtene de har med utsatte barn og unge.

Forskningsspørsmål

I min forskning har jeg hatt fokus på presters erfaringer knyttet til møter med utsatte barn og unge. Å være prest er trolig den tydeligste rollen i Den norske kirke, og gjerne også kirkens ansikt utad ved arrangementer som gudstjenester, trosopplæring, dåp og konfirmasjon. Dette

medfører at prester befinner seg i mange situasjoner og møter med mennesker i løpet av sin karriere, som også inkluderer barn og unge. De opplever trolig også møter eller situasjoner hvor de vil danne seg refleksjoner og tanker knyttet til informasjon de her får. Min interesse, og nysgjerrighet til kirken, knytter seg slik sett til hvordan prester håndterer møter og situasjoner de er usikre på, og som de kanskje burde meldt til barnevernet. I min oppgave ønsker jeg derfor å ta for meg prester i Den norske kirke og barn/unge som er direkte tilknyttet kristendommen gjennom trosopplæring eller fritidsaktiviteter.

Mitt forskningsspørsmål er:

Hva erfarer prester i møter med utsatte barn og unge i lys av meldeplikt, taushetsplikt og avvergeplikt?

Disposisjon for oppgaven

Jeg har valgt å skrive min masteroppgave som en fagartikkel med kappetekst, slik retningslinjene for masteroppgave i barnevern ved Universitetet i Bergen legger til rette for. Artikkelen (vedlegg 1) er skrevet for tidsskriftet Norges Barnevern. Ifølge retningslinjene i «Mitt UIB» for levering av masteroppgaven i artikkelformat skal artikkelen leveres sammen med en kappetekst. Dermed er masteroppgaven delt inn i to deler, en fagartikkel og en kappetekst. Artikkelen er på 6797 ord og er skrevet etter tidsskriftet Norges Barnevern sin forfatterveiledning (vedlegg 2). Dermed vil kappeteksten fungere som et supplement og vil utdype områder som ikke er dekket i artikkelen. Artikkelen er skrevet med tanke på publisering.

Innledende del av artikkelen er en introduksjon til forskningens tema. I påfølgende del av artikkelen, blir forskningens faglige ramme presentert, samt en redegjørelse for forskningens metode. Forskningsfunn presenteres i artikkelens hoveddel, hvor dette også oppsummeres som artikkelens kjerne. Til slutt i artikkelen, vil forskningen min også indikere alternative utfall ved bruk av andre perspektiver til fenomenet. Kappeteksten består av tidligere forskning, relevant lovgrunnlag, begrepsavklaring, metodekapittel som inneholder vitenskapsteori, forskerens forforståelse, kvalitativt intervju som metode, intervjuguide, gjennomføring av intervju, transkribering av datamaterialet, analyse, reliabilitet og validitet, forskningsetiske vurderinger før det til slutt er en oppsummering av kappeteksten.

Avgrensning

Avgrensninger i undersøkelsen har rettet søkelys på begrepene avvergeplikt, taushetsplikt og meldeplikt i presters møte med utsatte barn og unge i Den norske kirke. Dette inkluderer erfaringer de har gjort seg i yrket som prest.

Tidligere forskning

Det finnes lite forskning som er gjort spesifikt på prester i møte utsatte barn og unge som kunne hatt behov for hjelp av barneverntjenesten, noe som gjør at jeg også ønsker å benytte forskning gjort på andre offentlige ansatte som har avvergeplikt, taushetsplikt og/eller meldeplikt til barnevernet. Eksempler på yrkesgrupper kan være helsepersonell, advokater, lærere, barnehagepersonell, tannhelsepersonell eller barnevernsansatte. Dermed velger jeg å ta med dette i min forskningsgjennomgang. Da min forskning i hovedsak handler om Den norske kirke, opplever jeg det som mest relevant å ha med norsk forskning knyttet til temaet, men samtidig ha med et lite utvalg av internasjonal forskning.

I artikkelen har jeg et utvalg av tidligere forskning, men jeg vil her ha med ytterligere forskning som er relevant for min studie. I tillegg til fagfellevurderte artikler, vil jeg etter råd fra veileder ha med et lite utvalg av masteroppgaver som er aktuelle. Først vil jeg presentere hvordan jeg gikk frem for å søke etter tidligere forskning, deretter presentere både forskningen på prester og andre offentlige ansatte nevnt over.

Søk etter tidligere forskning

For å få en oversikt over tidligere forskning som er gjort på området jeg ønsket å forske på, søkte jeg på ulike databaser for å finne ut om det var forsket på tidligere. Jeg benyttet meg av Idunn, Insum, Nettbiblioteket Bufdir, NORART: Norske tidsskriftartikler, ProQuest Sociology Database, Web of Science, The Landset og Elsevier. På de norske databasene ble søkene gjennomført med søkeordene barnevern, meldeplikt, melde, taushetsplikt, tillit, lojalitet, avvergeplikt, kirke, Den norske kirke, kirkelige ansatte, prester, omsorgssvikt, vold, overgrep, samt utsatte, sårbare, barn og unge. Søkeordene ble også kombinert med søkeord som "OG" og "ELLER". Søkeordene jeg benyttet på de internasjonale databasene var report, child welfare, child welfare services, confidentiality, trust, church, priest, care failure, violence, duty of confidentiality, duty to prevent, nurse, teacher, kindergarden teacher, doctor, lawyer. I likhet med de norske søkeordene kombinerte jeg søkene ved å benytte «OR» og «AND».

Forskning om prester om meldeplikt, avvergeplikt og taushetsplikt

Leer-Salvesen (2018) skriver at kirkelige ansatte møter med ujevne mellomrom barn som er eller har blitt utsatt for mishandling eller omsorgssvikt. Knyttet til dette skriver han at den norske kirke bør få en bestemmelse om meldeplikt til barnevernet inn i kirkeloven. «Slik rettstilstanden er etter 1. januar 2017, har kirkelige ansatte ikke lenger meldeplikt til barnevernet» (Leer-Salvesen, 2018, s. 96). Per i dag er det dermed kun avvergeplikten og samtykkeplikten som gir prester mulighet til å melde bekymring til barnevernet eller politi. Selv om kirken har økt oppmerksomhet knyttet til taushetsplikt, meldeplikt og avvergeplikt, er det dessverre ikke nok dersom taushetsplikten blir praktisert som en absolutt og ubetinget plikt. Avvergeplikten er ifølge Leer-Salvesen (2018) ikke tilstrekkelig, da meldeplikten handler om «grunn til å tro», mens avvergeplikten inntreffer når det er «sikkert og mest sannsynlig». Dette bidrar til at terskelen for å melde fra er betydelig større. Videre skriver Leer-Salvesen om taushetsplikten til kirkelige ansatte og dens påvirkning. Ansatte i kirken frykter at tilliten til kirken svekkes, dersom det som blir dem fortalt, kan risikere å bli fortalt videre. Ifølge Leer-Salvesen er det vanskelig å finne gode grunner til at kirkelige ansatte skal være unntatt meldeplikten til barnevernet (Leer-Salvesen, 2018). I tillegg behøves det nye bestemmelser som gjør at kirken har mulighet og plikt til å hjelpe barna som har behov for det.

Forskning om andre profesjoner om meldeplikt, avvergeplikt og taushetsplikt

Bjørknes, Iversen, Årstrøm og Brattbø (2018) gjennomførte en kvantitativ undersøkelse av 1200 offentlige tannpleiere og tannleger i Norge. Bakgrunnen for studien var å undersøke tannhelsepersonell sin rapportering og eventuell begrunnelse for å ikke rapportere til barneverntjenesten, og hvilke faktorer som var med i beslutningen. Studien viste at 60% av informantene hadde sendt bekymringsmelding i løpet av sin karriere, og 32,6 % hadde besluttet å ikke melde til barneverntjenesten til tross for mistanke og bekymring om mishandling av barn (Bjørknes et al., 2018). Rapportering til barneverntjenesten var påvirket av faktorer som alder, erfaring, antall pasienter og geografisk størrelse.

Leon (2007) skriver om advokaters forhold til meldeplikt, avvergeplikt og taushetsplikt. I artikkelen skriver han at California har en streng forståelse av konfidensialitet. Videre skriver han at i møte med problemstillinger knyttet til barn og misbruk, vil dette være utfordrende for advokaten, dersom klienten innrømmer at noen i nær familie har misbrukt

barnet og fortsetter å være nær det (uten å avsløre om misbruket er avsluttet eller fortsetter). Dermed har advokaten flere valg, men i og med at misbruket muligens er over, vil ikke avvergeplikten være gyldig (Leon, 2007). Advokaten kan informere klienten om at han ønsker å melde saken til barneverntjenesten, og i dette tilfellet ønsket den det til tross for at det ikke gir rett til brudd på taushetsplikten. Advokaten kan i denne situasjonen benytte seg av en kreativ måte å sikre at barneverntjenesten blir informert. Dette ved å få mor, som i utgangspunktet fortalte om mishandlingen til advokaten, til å ringe barneverntjenesten for råd. Dermed ville det bli laget en sak på forholdet, og bidrar antakelig til å gjøre forholdet mellom advokat og klient anspent. Dette er noe advokaten da vil måtte ta stilling til (Leon, 2007).

Risøy (2015) undersøkte tannhelsetjenesten sine erfaringer med meleplikten til barneverntjenesten i sin masteroppgave. Hun intervjuet fire tannleger og tre tannpleiere fra Hordaland (nå Vestland). Funn gjort i undersøkelsen pekte på at det var vage tegn som vekket bekymring hos tannhelsetjenesten. Informantene i studien var usikre dersom observasjonene var vage. De hadde størst tiltro til egne observasjoner, dersom de handlet om dårlig tannhelse eller at barnet ikke møtte til tannlegetimen sin (Risøy, 2015). Informantene i studien ytret ønske om å diskutere med andre fagpersoner, og dermed få økt kunnskap og trygghet for å bruke meldeplikten.

Feng og Levine (2005) undersøkte hvordan en gruppe sykepleiere opplevde å rapportere om barnemishandling. De benyttet kvantitativt spørreskjema, hvor 1400 spørreskjema ble besvart. Funn viste at 86 % av informantene aldri hadde meldt om barnemishandling og 21 % sa at de ikke hadde meldt inn en bekymring. 80% av informantene hadde ikke hatt om rapportering av barnemishandling i utdanningsforløpet, hvor 75% av dem ikke opplevde utdanningen som tilstrekkelig til å kunne melde en bekymring (Feng & Levine, 2005). Til tross for dette var de generelt negativ til fysisk avstraffelse av barn, og inneforstått med ansvaret om å melde inn en bekymring knyttet til barnemishandling.

Van Haeringen, Dadds og Armstrong (1997), undersøkte reaksjonsevnen og holdningene til leger, ved mistanke om mishandling eller forsømmelse av barn. De benyttet alle medlemmene i Australian College of Pediatrics, pediatrike leger på opplæringssykehuset i Brisbane samt et utvalg allmennleger. Funn i undersøkelsen viste at til tross for at legene har et lovpålagt mandat om å melde ved bekymring om omsorgssvikt, var

det 43 % som meldte om at de hadde bestemt seg for å ikke rapportere en mistanke (Van Haeringen et al., 1997). Hovedårsaken til å ikke melde var at tjenestene legene tilbydde, ikke lenger ville være like tilgjengelig for barnet når de fikk informasjon om at legen hadde meldt sin bekymring. Det ble uttrykt behov for videreutdanning og økt kunnskap om tegn på omsorgssvikt og overgrep, samt legens rolle i håndteringen av slike hendelser. Rapportering til barneverntjenesten var ikke påvirket av faktorer som alder på barnet, erfaring, antall pasienter eller hvilke tilleggstudanning legene hadde (Van Haeringen et al., 1997). Til slutt viser undersøkelsen at det er avhengig av hvilke lege og kunnskapen den innehar om et barn som er mishandlet eller forsømt blir meldt inn til barneverntjenesten.

Relevant lovgrunnlag

Barnevernloven (1992) §6-4 om opplysningsplikt, handler om at offentlige ansatte skal melde til barnevernet om det er grunn til bekymring om barnet. Dette kan eksempelvis være mishandling, omsorgssvikt, alvorlig/livstruende sykdom, atferdsvansker eller menneskehandel. Dersom dette foreligger, vil det være pålagt å gi taushetsbelagte opplysninger dersom det er nødvendig for å vurdere tiltak knyttet til barnet. Opplysninger som innhentes i saker, skal så langt det lar seg gjøre, innhentes i samarbeid med den saken gjelder.

Forvaltningsloven (1967) §13 om taushetsplikt, handler om at alle som arbeider eller tjenestegjør ved et forvaltningsorgan, er pliktig å hindre at andre informasjon som er tilegnet gjennom arbeidet. Eksempelvis kan informasjon være personlige opplysninger eller forhold knyttet til enkeltpersoner. Taushetsplikten vedvarer selv om vedkommende ikke lenger arbeider der hvor opplysningene er tilegnet. Prester omfattes også av den profesjonsbaserte taushetsplikten, som er regulert ved straffeloven (2005) §211, og omhandler taushetsplikt knyttet til det som et betrodd i forbindelse med stillingen som prest.

Straffeloven (2005) §196 om plikt til å avverge et straffbart forhold, handler om å avverge akutt fare og gjelder kun når det mulig å forhindre at den straffbare handlingen blir begått. Eksempler på straffbare situasjoner som er pliktig å avverge er grov vold, overgrep og mishandling. Avvergeplikten er personlig, og som vil si at den som får tildelt informasjonen er ansvarlig for at politiet blir kontaktet enten ved å selv gjøre det eller for eksempel gjennom leder på arbeidsplassen. Dersom avvergeplikten blir benyttet skal det skrives en rapport som

inneholder viktige detaljer som beskriver situasjonen og begrunnelse for beslutningsvalget (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2019).

Begrepsavklaring

Utsatte barn

Kari Marie Trøften Gamst (2017) beskriver et utsatt barn, som et barn som er blitt sviktet av det som i utgangspunktet skulle være trygge voksne som skulle beskytte. Barnet blir i dette tilfellet påført enten fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttelse, som kan defineres som barnemishandling (Gamst, 2017). Et utsatt barn, er et barn som har fått sine grenser krenket av en voksenperson, og i de fleste tilfeller er dette av en nær person. Dette bidrar til at situasjonen kan oppleves som ytterligere belastende for barnet, fordi tillitsbrudd fra en omsorgsperson blir en ekstra belastning (Gamst, 2017).

Omsorgssvikt

Omsorgssvikt er et begrep som vil være av betydning for denne studien, og som går kort ut på at barnet det omhandler får for lite omsorg, for lite beskyttelse, feilernæring eller for lite/skadelig stimulering (Kvello, 2016). Skadene som omsorgssvikt gir, er ofte ulike symptomer som endrer seg etterhvert som modningsnivået, og ulike krav fra samfunnet øker. Hvilke skader omsorgssvikten gir, er avhengig av blant annet hvor lenge barnet opplevde det (Kvello, 2016).

Omsorgssviktens konsekvenser kan deles inn i fire hovedområder. Første hovedområdet er kognitiv utvikling, som handler om hvordan omsorgssvikten påvirker utvikling av sentralnervesystemet og hjernen. Dette kan medføre at menneskene som opplever omsorgssvikt, i voksen alder kan få utfordringer med å håndtere stress og farer (Kvello, 2016). Det andre hovedområdet er emosjonell kompetanse, som handler om at når barnet opplever omsorgssvikt, blir det bli utfordrende å utvikle et normalt følelsesliv og emosjonsregulering (Kvello, 2016). Det tredje hovedområdet er psykiske lidelser, som vil si at omsorgssvikt er med på å øke risikoen for utvikling av psykiske lidelser eller psykiske problemer, som for eksempel depresjon, angst eller lavt selvbilde (Kvello, 2016). Det fjerde og siste hovedområdet, er lek og sosial aksept. Dette handler om at barna gjerne ikke tar initiativ til frilek, har manglende fantasi og at oppførselen under lek oppleves som avvikende (Kvello, 2016).

Gilbert, Widom, Browne, Fergusson, Webb og Janson (2008) skriver at omsorgssvikt av barn er et stort folkehelse- og sosialvelferdsproblem i høyinntektsland, og at den ofte skjer av omsorgspersonene til barnet. Videre stadfester de at det omtrent er 4–16% av barna som opplever omsorgssvikt blir fysisk mishandlet, og 10 % blir forsømt eller psykisk misbrukt. Dersom et barn blir utsatt for flere ulike typer omsorgssvikt, eller gjentatte episoder, har de betydelig økt risiko for konsekvenser. Noen av konsekvensene kan være barnedødelighet, psykisk sykdom senere i livet, misbruk av rusmidler i voksen alder, fedme og kriminalitet i ungdomsårene eller voksen alder. Forsømmelse av barnet kan være minst like skadelig som fysisk eller psykisk vold. Fattigdom, lavt utdanningsnivå og psykisk sykdom hos foreldre kan være avgjørende faktorer for omsorgssvikt (Gilbert et al., 2008). Barn som er utsatt for omsorgssvikt har vanskeligere for å fullføre høyere utdanning enn jevnaldrende (Gilbert et al, 2008). Armfield, Gnanamanickam, Jonston, Preen, Brown, Nguyen og Segal (2021) skriver at å ha foreldre som selv har utsatt for omsorgssvikt, vold og overgrep, er en av de større risikofaktorene for å selv være utsatt.

Tillit

Tillit er et begrep som kan være utfordrende å definere, fordi som Harald Grimen (2009) beskriver dette, er det å handle med få forholdsregler. Trygve Gulbrandsen (2019) beskriver tillitt som en mental innstilling, som innebærer en forventning om at en person skal handle på en bestemt måte (Grimen, 2009).

Lojalitet

Lojalitet kan defineres som at et individ er trofast overfor en gruppe eller i dette tilfelle muligens foreldre. Individet stoler på beslutningene som tas (Gundersen, 2020)

Om temaet

Kvale og Brinkmann (2015, s. 326) beskriver tematisering som en «*eksplisitt beskrivelse av forskerens konkretisering av undersøkelsens emne og formål*». Temaet for min oppgave er presters møter med utsatte barn og unge, og hvordan de erfarer de i lys av avvergeplikten, taushetsplikten og meldeplikten.

Presters strenge taushetsplikt har tradisjoner helt tilbake til da Kong Christian V fastsatte i 1687, at prester risikerte sitt embete dersom de fortalte videre noe som var betrodd til dem

(Holmboe, 2017). Prester i Den norske kirke er en tett involvert i det som foregår i menigheten, og arbeidsoppgavene er varierte. Arbeidsoppgavene med barn og unge i menigheten knytter seg gjerne til spesielle situasjoner eller arrangementer som dåpssituasjonen, konfirmasjonsåret eller ved andre aktiviteter i regi av kirken.

En annen viktig arbeidsoppgave for en prest er sjelesorg. Sjelesorg kan beskrives som et rom hvor mennesker kan lette sine belastninger, tanker, drømmer eller sin fortvilelse (Malt, 2019). Sjelesorg blir regnet som en betroelse, og er dermed underlagt den forvaltningsmessige taushetsplikten (1967) §13 og den profesjonsbaserte taushetsplikten regulert av straffeloven (2005) §211. Eneste unntaket for å bryte taushetsplikten er ved å benytte avvergeplikten regulert av straffeloven (2005) §196, eller at det i straffesaker kan være opplysningsplikt dersom det er med hensikt å forebygge at uskyldige blir straffet i henhold til straffeprosessloven (1986) §119.

Den strenge taushetsplikten i møte med utsatte barn og unge, kan by på ulike utfordringer. Hvordan prestene møter disse utfordringene, samt hvilke erfaringer de gjør seg i situasjonen er tema for denne masteroppgaven. Når en prest møter et barn eller ungdom i første omgang, er det gjerne med fellesskap i troen. Informasjon om at et barn er utsatt, kan bli innhentet både ved observasjon og ved sjelesorg. Det kan muligens være vagere tegn dersom informasjonen er tilegnet gjennom observasjon, men dette gir muligens presten mer tid og større mulighet til å prosessere informasjonen og veien videre. Dersom informasjonen er tilegnet gjennom sjelesorg, kan responstiden og evnen til å respondere riktig under press være en faktor som kan påvirke hvordan møtet blir.

Marit Sanner (2020) skriver at dersom et barn forteller om omsorgssvikt så må den voksne tåle å høre på det barnet har å si. Barnet ønsker å bli tatt på alvor, og det er viktig og avgjørende at barn blir lyttet til. En av grunnene til at barn ikke forteller om vold og overgrep kan være usikkerhet på hva som skjer om de forteller. På samme tid er prester underlagt en så streng taushetsplikt, at dersom de skal kunne melde til barneverntjenesten eller politi, er de avhengig av samtykke fra den som har delt informasjonen. Dette kan by på utfordringer dersom ikke presten på kort tid klarer å skape trygghet og tillit i situasjonen.

Taushetspliktens tøyer, avvergepliktens begrensninger, meldepliktens fravær i kombinasjon

med presters møte med potensielt flere hundre barn og unge i løpet av et år, er nok antakelig det som gjør temaet spennende for min del.

Metode

Metode har en sentral posisjon i moderne samfunnsvitenskap, hvor selve begrepet betyr «veien til målet» (Kvale & Brinkmann, 2015). Først vil jeg gjøre rede for hvilken vitenskapsteori jeg har benyttet. Videre vil jeg si noe om min forforståelse, før jeg beskriver kvalitativt intervju som metode, og deretter intervjuguide. Jeg vil så forklare rekruttering og utvalg av informanter, før jeg beskriver hvordan intervjuene ble gjennomført og transkribert, samt forskningens validitet og reliabilitet. Min analyse av forskningsfunn vil presenteres senere og mer avslutningsvis i metodekapittelet. Her presenteres også yrkesetiske retningslinjer jeg har tatt hensyn til. Helt til slutt oppsummeres oppgaven, og her trekkes mine funn fram sammen med refleksjoner til mulig videre forskning på temaet og andre perspektiver.

Vitenskapsteori

Ordet vitenskapsteori handler om teoretisk refleksjon over kunnskap og vitenskap (Thornquist, 2018). Vitenskapsteorien har utviklet seg i takt med at den har fått en større plass i samfunnet, fordi etterspørselen på forskningsresultater på ulike felt er økende. Dette er noe som gjør at det kan være viktig å ha et kritisk blikk på hvordan vitenskapen påvirker samfunnsutviklingen og politikken, og motsatt (Thornquist, 2018). Hvordan jeg som forsker ser på verden var trolig med på å bestemme hvordan jeg valgte å undersøke fenomenet jeg tok utgangspunkt i, og dermed også hvilke vitenskapsteorier jeg valgte å bruke.

Thomas Kuhn beskriver begrepet paradigme, som er en betegnelse på en periode hvor forskere benytter seg av bestemte tenke- og fremgangsmåter (Thornquist, 2018). Endringene i paradigmene skjer ved at det gjennom forskning belyses hvilke svakheter og begrensninger som finnes, og det etableres da nye paradigmer. Kort fortalt kan et paradigme bestemme reglene for nåværende forskning, og er en målestokk for vitenskapeligheten av forskningen (Thornquist, 2018). Ved at jeg i min oppgave har valgt et perspektiv for å belyse min studie, velger jeg aktivt at andre ting kommer i skyggen (Thornquist, 2018). Dette innebærer at jeg velger hvilke spørsmål som er aktuelle å stille, og hvilke jeg ikke skal ha fokus på. Ved at jeg erkjenner perspektivets oppmerksomhetsfelt og at det er relevant for min studie, anerkjenner

jeg andre perspektiver. Ved valg av et annet perspektiv, ville muligens utfallet av studien blitt et annet (Thornquist, 2018).

I masteroppgaven benyttet jeg både av hermeneutisk tradisjon og fenomenologisk tradisjon, med påfølgende perspektiver. Hermeneutisk perspektiv handler om forståelse og fortolkning (Thornquist, 2018) og fenomenologisk perspektiv handler svært kort om opplevelsen til individet (Thornquist, 2018). Forskningsspørsmålet og intervjuguidens åpne spørsmål la opp til at informantene skulle komme med sine subjektive opplevelser, erfaringer og tanker. Dette beskriver Kvale og Brinkmann (2015) som sentralt i det hermeneutiske perspektivet, da meningsfortolkningen er vesentlig og meningen med fenomener må fortolkes for å kunne forstås i en sammenheng, for å kunne oppnå en mening. Den hermeneutiske sirkel eller spiral er helt sentral i hermeneutikken (Thornquist, 2018), som handler om å forstå helheten gjennom en fortolkning av de enkelte delene, og at det er en dynamisk prosess hvor målet er å forstå både hver del og helheten best mulig. En av hermeneutikkens mest kjente teoretikere er Hans-Georg Gadamer, som var opptatt av den såkalte horisontalsammensmeltingen (Thornquist, 2018). Dette begrepet handler om at fortolkningsprosessen både er dynamisk og bevegelig. For mitt vedkommende innebærer det at jeg, prosjektet mitt og perspektivet jeg benytter er ett. På denne måten vil jeg kunne forstå informantene mine.

I tillegg til fortolkende perspektiv, er det presters opplevelser og erfaringer jeg har ønsket å få ett innblikk i. Dette ønsket jeg å oppnå gjennom en fenomenologisk tilnærming (Dalen, 2011). Grunnen til dette er at fenomenologien søker forståelse gjennom å se et fenomen gjennom andres øyne. Menneskets subjektive opplevelse er viktig i fenomenologisk filosofisk tradisjon (Thornquist, 2018). En essensiell representant for den moderne fenomenologiske tradisjonen er Edmund Husserl. Han var opptatt av å forstå kunnskap gjennom bevisstheten (Thornquist, 2018).

Forskernes forforståelse

Forforståelsen handler om hvilken kunnskap, mening og oppfatninger jeg har om temaet jeg skal forske på, før jeg starter (Dalen, 2011). Med min bakgrunn som barnehagelærer, har jeg lenge vært opptatt av voksenpersoner sin rolle i utviklingen og vekst hos barn. I lys av at jeg har lært mye om utsatte barn og deres liv, samtidig som jeg har blitt mor underveis i studiet, har nok dette også bidratt til min undring og nysgjerrighet over Den norske kirke sin posisjon

og rolle knyttet til barn og unge.

Jeg har selv erfaring fra det kirkelige fellesskapet både gjennom dåp, konfirmasjon og deltakelse i kor gjennom min ungdomstid. Når jeg nå undersøker kirkens forhold til meldeplikten, vil min forforståelse være knyttet opp mot de pedagogiske brillene jeg har fra min barnehagelærerutdanning. Samtidig vil dette også ha med min erfaring fra fellesskapet som kirken tilbyr til barn og unge å gjøre. Det viktige for meg i min undersøkelse, var å benytte forforståelsen min, på en måte som ga informantene mest mulig forståelse (Dalen, 2011). Å gi barn og unge en trygg base, for å fremme utvikling har vært viktig for meg. Dermed vil nok min forforståelse være preget av relasjonen mellom mennesker, kommunikasjon og begrunnelsene som ligger til grunn for beslutningene som tas. Både barnevernsfeltet og Den norske kirke, tror jeg har til felles at begge fagfelt krever åpne mennesker som tør å gi av hele seg selv, har innsikt, evner til å reflektere, samt har en genuin tilstedeværelse i enhver situasjon.

Kvalitativt intervju som metode

Kvale og Brinkmann (2015) omtaler intervju som to personer som har en samtale om et felles tema, hvor det blir utvekslet ulike synspunkter. Målet med intervjuet er å få god og utfyllende informasjon om hvordan det andre mennesket opplever temaet for samtalen (Dalen, 2011). Dette medfører, at det kvalitative intervjuet egnet seg godt til å få erfaringene, opplevelsene og tankene til prestene jeg intervjuet. Begrepet «livsverden» som er tilknyttet Edmund Husserl, innenfor den fenomenologiske vitenskapsteorien, benyttes ofte innen kvalitativt intervju som forskningstilnærming. Grunnen til dette er at intervjuet handler om å «...få en dypere innsikt i hvordan mennesker forholder seg til sin livssituasjon» (Dalen, 2011, s. 15). Svarene en får ved å benytte kvalitativt intervju som metode vil variere etter hvilket fenomen som undersøkes, forskerens bakgrunn og hvilke informanter som er tilgjengelig (Dalen, 2011).

Når en som forsker benytter kvalitativt intervju som metode, kan det oppstå utfordringer i forskningen. Eksempler på utfordringer som kan forekomme er knyttet til etikk eller metode. Monica Dalen (2011) skriver at det er fare for stigmatisering, da Norge er et lite land og det kan være fare for at informantene gjenkjennes. Dermed må forskeren på forhånd vurdere intensjonen av forskningen opp mot uheldige ringvirkninger for informantene. En annen utfordring er knyttet til nærhet og engstelse, som omhandler en balanse mellom nærheten og

distansen en skal ha til informantene i studien, og uavklarte følelser knyttet til vanskelige og sårbare temaer. Det kan også oppstå utfordringer knyttet til solidaritet, hvor muligens en person sine innerste tanker først skal belyses, deretter bli analysert, tolket og blandet sammen med faglige teorier og annen forskning. Grensen mellom hva som bør formidles og ikke, kan være vanskelig å trekke (Dalen, 2011).

Intervjuguide

En intervjuguide inneholder temaer og spørsmål som skal bidra til at forskeren får avdekket de viktigste områdene i studien (Dalen, 2011). I prosjekter hvor det blir benyttet kvalitativt intervju som metode for å finne svar på forskningsspørsmålet, vil det være nødvendig å utarbeide en intervjuguide før intervjuene blir gjennomført (Dalen, 2011). I mitt tilfelle, som benyttet semistrukturert intervju, er dette ifølge Monica Dalen (2011) særlig påkrevd. Det er en prosess som krever mye arbeid, hvor tema og problemstilling bør være i fokus for å sikre at spørsmålene som blir stilt til informantene er av relevans. Det som blir fortalt i intervjuet, er hele fundamentet for prosjektet, noe som gjør at det bør inneholde rikelig med relevant informasjon som kan benyttes i det ferdige produktet (Dalen, 2011). Dermed stiller det krav til forskeren, som må benytte anledningen til å stille spørsmålene på en slik måte at informantene forteller åpent med egne ord. Jeg forsøkte etter beste evne å ha så åpne spørsmål, med eventuelle oppfølgingsspørsmål, slik at jeg kunne sikre at informanten fortalte om sine opplevelser, erfaringer og tanker.

I intervjuguiden (vedlegg 3) hadde jeg eksempelvis spørsmål som «Hva tenker du om presters taushetsplikt?», «På hvilken måte opplever du at meldeplikten påvirker din arbeidshverdag?» og «Hvordan kjenner du til avvergeplikten og på hvilken måte opplever du at den påvirker hvordan du utøver ditt yrke?». Her var det naturlig å ha oppfølgingsspørsmål om «Hvordan opplever du meldeplikten i forhold til taushetsplikten og avvergeplikten?». For å sikre at intervjuguiden dekket det jeg ønsket, gjennomførte jeg et pilotintervju med en kompetent person (Dalen, 2011). Jeg opplevde i etterkant av pilotintervjuet at jeg måtte omformulere, eller legge til spørsmål. Mange av spørsmålene handlet også om det samme, til tross for ulik setningsoppbygging og spørsmål. Spørsmål jeg trodde var åpne, viste seg å være lukket. Dette erfarte jeg som verdifullt, da det gav meg muligheten til å utforme spørsmålene bedre. I tillegg opplevde jeg det nyttig å få tilbakemelding på meg som intervjuer, for økt bevissthet

på egen væremåte under intervjuet (Dalen, 2011).

Gjennomføring av intervju

Gjennomføringen av forskningsintervjuet er en situasjon hvor kunnskap skapes mellom mennesker (Kvale & Brinkmann, 2015), og er avhengig av forholdet mellom intervjuer og informant. Kunnskapen som blir produsert vil være ulik fra informant til informant (Kvale & Brinkmann, 2015). Det skal være en positiv opplevelse for informanten, og det kan oppleves som ekstraordinært at en person viser interesse og lytter aktivt etter ens egne erfaringer og oppfatninger om et tema (Kvale & Brinkmann, 2015). I utgangspunktet ønsket jeg å gjennomføre intervjuene ansikt til ansikt for å kunne oppnå en helhetlig mellommenneskelig situasjon, hvor jeg gjennom kroppsspråk og mimikk kunne være nysgjerrig og bevisst på både det som blir sagt, men også det som ikke ble sagt (Kvale & Brinkmann, 2015). Grunnet Covid-19 situasjonen ble det av hensyn til smittespredning tatt en helhetlig og bevisst vurdering på, at intervjuene skulle gjennomføres på telefon. Telefonintervju gjorde intervjusituasjonen og transkriberingen av datamaterialet i etterkant mer utfordrende enn hva ansikt til ansikt intervju ville vært. Grunnen til dette er at en som intervjuer kan gi tilbakemelding gjennom kroppsspråk og mimikk, og intervjuet får en bedre flyt når man er fysisk tilstede med den man snakker med. Samtidig ville det antakelig gjort det lettere å transkribere datamaterialet når pausene, de små lydene og formuleringene hadde blitt supplementært av ansiktsuttrykk, latter eller tenkende kroppsspråk. I forkant av endringen i gjennomføringen, ble Norsk senter for forskningsdata (forkortet til NSD) kontaktet for å sikre at intervjuene ble gjort på en forsvarlig måte, og i tråd med NSD sine retningslinjer, samt at jeg kunne gjennomføre endringen uten at det ville få konsekvenser for studiens progresjon. Intervjuene varte i gjennomsnitt 68 minutter, hvor noen varte noen minutter kortere og noen lenger.

Transkribering av datamateriale

Etter at intervjuene var gjennomført, transkriberte jeg datamaterialet kort tid etter. Å transkribere innebærer å omgjøre lydfil til tekstformat (Gundersen & Bjerkestrand, 2021). Målet med å transkribere lydfilen slik at den blir et tekstformat er å gjøre det mer oversiktlig. Jeg transkriberte like etter gjennomføringen av intervjuene for å ha dem ferskt i minne når jeg lyttet. Grunnen til dette var at det er enklere å gjengi informantenes muntlige språk med tenkepauser og fyllord når jeg nettopp har befunnet meg i situasjonen. Jeg transkriberte ved å skrive ned ordrett hva som ble sagt i samtalen, inkludert lyder som «hmm», lang tenkepause,

latter etc. For å sikre meg at jeg fikk med meg alt som ble sagt, spolte jeg tilbake gjentatte ganger, og lyttet på nytt. Kvale og Brinkmann (2015) beskriver det som positivt dersom forskeren er den som foretar transkriberingen, for på den måten forholder forskeren seg både til råmaterialet og til tekstfilene, som bidrar til en klarhet i hva informantene har sagt. Det vil på et tidspunkt være naturlig å kun forholde seg til tekstfilen, med mindre noe av det transkriberte materialet er ufullstendig eller uklart. Datamaterialet mitt utgjorde 146 sider med transkribering, og tok omtrent 112 timer å gjennomføre.

Analyse

Ved å benytte kvalitativ forskning har man på forhånd valgt en fortolkende tilnærming til datagrunnlaget, da dette er felles for alle de ulike tilnærmingene (Dalen, 2011). Uavhengig av innfallsvinkel til datamaterialet, vil kvalitativ forskning ha en analyse som er fortolkende. Grunnen til dette er at det er enkeltindividers opplevelser som blir ilagt mening. Kvale og Brinkmann (2015) ber forskeren tenke gjennom hvilken analysemetode som vurderes før de kvalitative intervjuene gjennomføres. Dette fordi analysemetoden som blir benyttet er styrende for forberedelsene, intervjuguide, selve gjennomføringen og transkriberingen av intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2015).

For å analysere datamaterialet mitt, valgte jeg å benytte en abduktiv analyse. Ved abduksjon kombinerer en induksjon og deduksjon (Dalen, 2011). Det blir tatt utgangspunkt i empiriske enkelttilfeller, samtidig som teoretiske forestillinger og begreper blir benyttet. Ved en slik tilnærming hadde jeg både fokus på empiriske enkelttilfeller fordi at jeg hadde informantenes perspektiv, erfaringer og opplevelser som utgangspunkt, samtidig som teoriene fra Detlaff et al (2015) og Goffmann (1969) også lå til grunn (Dalen, 2011).

Jeg benyttet meg av en analyse med fokus på mening, altså det Kvale og Brinkmann (2015) beskriver som meningsfortetting og meningsfortolking. Meningsfortetting innebærer å forkorte det intervjupersonene sier til kortere formuleringer, og hovedbudskapet blir gjengitt med få presise ord (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette gjorde jeg ved at jeg leste hvert enkelt intervju, for å få en helhetlig oppfatning av hva informantene sa. Videre sorterte jeg datamaterialet inn i meningsenheter hvor det essensielle ble tatt med og det uvesentlige ble sortert bort. Som en del av min tolking ble derfor essensen i datamaterialet sortert og trukket ut som et siste ledd i meningsfortettingen, og videre delt inn i kategorier som handlet om møter med utsatte barn og unge.

Videre i tolkingen av datamaterialet benyttet jeg meg av meningsfortolkning. Dette innebærer ifølge Kvale og Brinkmann (2015) å ikke bare se og strukturere meningsinnholdet i datamaterialet, men å kritisk fortolke teksten på et dypere nivå. Ved at jeg kategoriserte datamaterialet i meningsfortettingen, ville jeg ved å fortolke få bredere referanserammer (Kvale & Brinkmann, 2015). Ved å benytte meningsfortolkning gikk jeg bort fra det informantene fortalte direkte, for å finne meningen som ikke umiddelbart viste seg ved gjennomgang av datamaterialet. Jeg benyttet hermeneutisk meningsfortolkning, og vekslet mellom å se materialet som en helhet og i enkeltdeler. Formålet mitt med å benytte meningsfortolkning var å finne ut hva prestene erfarte i møter med utsatte barn og unge for å kunne svare på forskningsspørsmålet. Jeg fikk i hele prosessen et bevisst forhold til partisk- og perspektivisk subjektivitet. Fokuset mitt var å unngå partisk subjektivitet for å unngå dårlig og upålitelig arbeid, og dermed innta ulike perspektiver og stille spørsmål til teksten underveis (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette kan bidra til å styrke intervjuforskningen.

Reliabilitet, validitet og generalisering

Jeg har gjennom hele prosjektets varighet, forsøkt å sikre den forskningsmessige kvaliteten. I prosessen har jeg dermed hatt et bevisst forhold til begrepene reliabilitet og validitet underveis i min forskning. Reliabilitet handler i korte trekk om prosjektets troverdighet og pålitelighet (Kvale & Brinkmann, 2015). Gjennom forskningen min har jeg vært bevisst på reliabilitet og validitet, gjennom å være kritisk til egen forskning. Min forskning skal, optimalt sett for å oppnå høy reliabilitet, kunne gjenskapes og at forskeren i gitte tilfelle oppnår tilsvarende funn som meg. Utfordringen med å kunne gjenskape funn i kvalitativ forskning med intervju som metode, er at mine funn er knyttet til en kontekst (Dalen, 2011), nemlig møtet mellom presten og barnet i dette tilfellet. Dermed vil informantens svar muligens endres dersom de blir spurt flere ganger. Dette er kjernen i noe av kritikken som kvalitativt intervju som metode mottar, nemlig at det er utfordringer ved bruk av intervju som vitenskapelig metode fordi fortolkningen er preget av subjektive fortolkninger, avhengig av hvem som fortolker det samme intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). Kritikken legger opp til at det eksisterer en korrekt måte å fortolke på, og at den er objektiv. Kvale og Brinkmann (2015), skriver om et fortolkningsmangfold, som innebærer en aksept for at svarene fra informantene er ulike i diverse sammenhenger.

For å øke forskningens validitet valgte jeg å benytte meg av Kvale og Brinkmann (2015) sine syv stadier for validering. I første stadiet tilegnet jeg meg kunnskap og søkte teori Den norske kirkes forhold til meldeplikt og de to ulike typene taushetsplikt som prester har, for at problemstillingen min skulle ha solid feste i teori (Kvale & Brinkmann, 2015). Det andre stadiet, omhandler planlegging av prosjektet, og forskningens konsekvenser knyttet opp mot etikk (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette vil bli gjort nærmere rede for under avsnittet om forskningsetiske vurderinger. Intervjusituasjonen var preget av planlagte spørsmål. Det innebar også å kort gjenta informantenes meninger i intervjuet, slik at jeg fikk klarhet i min oppfatning av meningene deres. Videre etter intervjuet, i fjerde fase, transkriberte jeg det muntlige produktet ordrett slik at det ble et skriftlig produkt, før jeg i femte fase var bevisst på analysefasen (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette gjennom å være kritisk til spørsmålene jeg har stilt og om fortolkningene av datamaterialet har vært treffende. I sjette fase har jeg undersøkt mulige feilkilder og hatt et bevisst forhold til at prosjektets validitet har vært reell. I syvende fase har jeg hatt fokus på oppgaven som sluttprodukt og hatt et ønske om at informantene skulle oppleve at bidraget deres ble forvaltet og behandlet på en rettmessig måte (Kvale & Brinkmann, 2015).

Å skulle generalisere funnene i studien, er blant annet et spørsmål om funnene er overførbare til andre individer og situasjoner, eller om de kun er av interesse for et fåtall personer (Kvale & Brinkmann, 2015). Det er vanlig å være kritisk til intervjuforskningens generaliserbarhet, grunnet antallet intervjupersoner i studien. På samme tid kan dette også være en innvending til behovet for å generalisere kunnskap. Ved å anta at vitenskapelig kunnskap må være universell og gyldig for alle individer og i alle situasjoner, kan vitenskapelig forskning med verdi i seg selv gå tapt og at kunnskapen kan overføres til andre liknende situasjoner, uten å generaliseres til å gjelde alle slike situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2015; Stake, 2005). Selv om det kan være vanskelig å generalisere funn i kvalitative studier hvor intervju blir benyttet som metode, kan også slike studier være verdifulle dersom de er godt utført (Kvale & Brinkmann, 2015). Analytisk generalisering er basert på situasjonsbestemte beskrivelser hvor forskeren argumenterer for hvordan resultatene kan overføres til andre intervjupersoner og situasjoner. Dette forutsetter at forskningen er av høy kvalitet, og stiller krav til undersøkelsens ferdige produkt (Kvale & Brinkmann, 2015).

Forskningsetiske vurderinger

Som nevnt ovenfor forklarer Kvale og Brinkmann (2015) at det andre stadiet i analyseprosessen handler om planlegging av prosjektet, og forskningens konsekvenser knyttet opp mot etikk. Etikk står sentralt i forskningsprosessen, fordi ved å benytte kvalitativ tilnærming til forskning, undersøkes det deler av enkeltpersoners opplevelser, tanker og erfaringer, for deretter å dele dette med offentligheten (Kvale & Brinkmann, 2015). Dermed har forskeren en forpliktelse til å formidle resultatene på en klar og tilfredsstillende måte, slik at informantene opplever at de får noe tilbake for deltakelsen i prosjektet (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2018).

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (2018) har blant annet utarbeidet retningslinjer for å sikre forskningsetikk. Noen av punktene er at informantene i prosjektet har krav om informert og fritt samtykke, krav om konfidensialitet og krav om at det/dem som skal utforskes får informasjon. Jeg sørget for at informasjonen som ble gitt til informantene var forståelig for dem, informerte om hva deltakelsen innebar og at ved vesentlige endringer ville de bli informert. I tillegg til dette sørget jeg for konfidensialitet og forklarte at informasjonen og informantenes identifikasjon ville bli anonymisert under hele prosessen, og at ved ferdigstilling ville datamateriale bli destruert. Videre informerte jeg tydelig om målet for prosjektet, metoden som ville bli brukt og hva resultatene ville bli brukt til, og hvordan de ville bli presentert. Jeg informerte i tillegg om at informantene gjerne kunne få tilsendt ferdig produkt etter innlevering av oppgaven. Å ha respekt for at informantene delte sine tanker, opplevelser og erfaringer, både relatert til yrke, men også religiøsoverbevisning var viktig. For å forhindre belastninger i forbindelse med deltakelse i mitt prosjekt, hadde jeg fokus på menneskeverdet gjennom hele prosessen fra prosjektets start til ferdig produkt (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora, 2018).

I tillegg til punktene over fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (2018) hadde jeg fokus på etikk i oppbyggingen av intervjuguiden. For å gjøre dette benyttet jeg «traktprinsippet» som Monica Dalen (2011) beskriver. Kort fortalt handler dette om innledende spørsmål handler mest om å få informanten til å føle seg vel, før en etter hvert kommer inn på forskningens sentrale temaer. Til slutt er spørsmålene igjen mer generelle, for å ikke avslutte på en måte som er brå eller hvor informanten opplever

situasjonen som ubehagelig (Dalen, 2011). Det var viktig for meg å ivareta informantene i prosessen og sørge for at informantene opplevde situasjonen som komfortabel.

Oppsummering

Denne studien belyser hvordan prester erfarer møter med utsatte barn og unge i Den norske kirke. Det finnes lite forskning om temaet, til tross for at prester arbeider tett med barn og deres familier. Noen av barna er trolig utsatte barn som blir opplevd omsorgssvikt, dette med bakgrunn i at funn gjort av Kloppen et al (2015) belyser at mange barn opplever en form for omsorgssvikt. Ved å benytte beslutningsteorien til Dettlaff et al (2015) og rolleteorien til Goffmann (1969) har jeg gjennom et kvalitativt intervju forsøkt å svare på forskningsspørsmålet ved å skissere opp temaer som informantene har oppgitt.

Til tross for at Dettlaff et al (2015) har fokus på beslutningsprosessen, mens Goffmann (1969) har fokus på rollen til individet, har begge fokus på viktigheten av enkeltfaktorer, kommunikasjon og sluttresultatet. Dette er tre viktige komponenter i beslutningene som blir tatt i møtet mellom prester og utsatte barn og unge. En av metodene informantene opplyser om for å bevare tilliten til de utsatte barna og familiene deres, er åpen og ærlig dialog.

Funnene mine antyder at prester har gode refleksjoner og tanker omkring taushetsplikten, hvor alvorlighetsgraden til hvert enkelt tilfelle er avgjørende for beslutningen som blir tatt, samtidig som tilliten er såpass essensiell at de benytter seg selv som tiltak for at de utsatte barna skal få det best mulig. Det var splittet blant informantene angående å melde til barneverntjenesten. Selv om ikke prester har meldeplikt til barnevernet, ønsket tre informanter å ytre sin bekymring dersom de hadde en mistanke om omsorgssvikt.

Videre viser funnene at informantene jeg har intervjuet har gode refleksjoner og tanker omkring taushetsplikten, forståelse for avvergeplikten og et bevisst forhold til meldeplikten til barneverntjenesten. Viktigheten av taushetsplikten, og at det finnes et sted hvor mennesker kan fortelle uten å måtte overveie hvert ord, ble sett på som viktig for et overtall av informantene. Til tross for dette kunne den by på utfordringer angående dens begrensninger. Det var et ønske fra to av informantene om, at selv om taushetsplikten er streng for prester, skulle ulike instanser kunne samarbeidet for å ivareta utsatte barn og unges behov.

Videre var det tydelig at informantene opplevde forskjell på om informasjonen om de utsatte

barna og unge ble tildelt gjennom observasjon eller i embets medfør (sjelesorg). Dette resulterte ikke bare i, at ulikt lovgrunnlag lå til grunn, men også ulik fremgangsmåte for å sørge for at de utsatte barn og unge skulle få den hjelpen de trengte. Hvor alvorlig hvert enkelt tilfelle var, ble avgjørende for beslutningen som ble tatt. Det ble uttrykt bekymring for at informantene opplevde få tilfeller hvor avvergeplikten var nødvendig å benytte, samtidig som statistikken på landsbasis over barn og unge som opplever omsorgssvikt betydelig høyere enn det de opplevde i kirken. Dette førte til, at en av informantene levde med en uro over å ikke kunne hjelpe de utsatte barna og unge. Ved bekymring, mistanke eller en uro knyttet til et barn eller ungdom, viser funn at flere av informantene benyttet arbeidsplassen eller eksterne parter for å søke informasjon og råd i situasjonen. Det kan stilles spørsmål omkring beslutningen om å benytte seg selv som tiltak kan bety at barn og unge lever i omsorgssvikt for lenge. Marit Sanner (2020) skriver at barna som deltar i boken gir tilbakemelding på at hadde de fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes.

Ved ferdigstillelse av oppgaven opplever jeg at det er flere aspekter omkring temaet jeg kunne utforsket og som jeg blir nysgjerrig på. Det hadde ved en senere anledning vært spennende å ha et annet perspektiv, for eksempel hvordan de utsatte barna eller familiene opplever situasjonen. Dersom jeg ved et senere tidspunkt skulle ha videreutviklet forskningsprosjektet, ville jeg om mulig benyttet metodetriangulering (Creswell & Creswell, 2018), som består av å kombinere flere forskningsmetoder. Jeg ville trolig kombinert intervju, observasjon og kvantitativ spørreundersøkelse. Dette ved å for eksempel observere ungdommer i konfirmasjonsundervisning, intervju deltakerne i etterkant og sendt ut spørreskjema for å få en bredere tilnærming til temaet.

Litteraturliste

Armfield, J. M., Gnanamanickam, E. S., Johnston, D.W., Preen, D.B., Brown, D.S., Nguyen, H. & Segal, L. (2021). Intergenerational transmission of child maltreatment in South Australia, 1986–2017: a retrospective cohort study. *The Lancet*, 1-12.

DOI: [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(21\)00024-4](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(21)00024-4)

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2019, 12. september). Avvergeplikt. Hentet fra https://bufdir.no/vold/TryggEst/Verktoy_og_ressurser/Plikter/Avvergeplikt/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018, 09. august). Melde fra til barnevernet – offentlig ansatt. Hentet fra https://www.bufdir.no/Barnevern/Melde_fra_til_barnevernet/Melde_fra_til_barnevernet_offentlig_ansatt/

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Bjørknes, R., Iversen, A. C., Åstrøm, A. N. & Brattabø, I. V. (2018). Why are they reluctant to report? A study of the barriers to reporting to child welfare services among public dental healthcare personnel. *Health and Social Care in the community*, 1-9. DOI: <https://doi.org/http://dx.doi.org10.1111/hsc.12703>

Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2017). *Research Design. Qualitative, quantitative and mixed method approaches* (5. utg.). Sage: Los Angeles.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2018, 04. desember). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet fra <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi/>

Dettlaff, A. J., Graham, J. C., Holzman, J., Beumann, D. J. & Fluke, J. D. (2015). Development of an instrument to understand the child protective services decision-making process, with a focus on placement decisions. *Child Abuse & Neglect*, 49, 24-34. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.04.007>

Feng, J.Y. & Levine, M. (2004). Factors associated with nurses' intention to report child abuse: A national survey of Taiwanese nurses. *Elsevier*, 29(7), 783-795. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.11.006>

Forvaltningsloven. (1967). Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Gilbert, R., Widson, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E. & Janson, S. (2008). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet*, 373(9657), 68-81. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(08\)61706-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(08)61706-7)

Gamst, K. M. T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler – å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.

Grimen, H. (2009). *Hva er tillit?* Oslo: Universitetsforlaget.

Gulbransen, T. (2019, 29.oktober). Hva er tillit?. Hentet fra <https://sosiologen.no/essay/essay/hva-er-tillit/>

Gundersen, D. (2020, 13. juli). Lojalitet. Hentet fra <https://snl.no/lojalitet>

Gundersen, D. & Bjerkestrand, P. (2021, 23. mars). Transkripsjon. Hentet fra <https://snl.no/transkripsjon>

Goffman, E. (1969). *Strategic interaction*. Philadelphia: University of Pennsylvania press.

Grunnloven. (1814). Kongerikets Noregs grunnlov (LOV-1814-05-17). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>

- Holmboe, M. (2017). *Tale eller tie - om plikt til å avverge alvorlige lovbrudd og uriktige domfellelser*. Oslo: Gyldendal juridisk.
- Leer-Salvesen, K. (2018). Hvor mange liv er tilliten verdt? Om grensene for taushetsplikten. *Kirke og Kultur*, 122(04), 95-102. DOI: [10.18261/issn.1504-3002-2018-02-02](https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2018-02-02)
- Leon, C. (2007). Are lawyers different? - professional resistance, mandated child abuse reporting and the duty of confidentiality. *Issues in Child Abuse Accusations*, 17, 1-11. Hentet fra <https://www-proquest-com.pva.uib.no/scholarly-journals/are-lawyers-different-professional-resistance/docview/193864000/se-2?accountid=8579>
- Kloppen, K., Maehle, M., Kvello, O., Haugland, S. & Breivik, K. (2015). Prevalence of Intrafamilial Child Maltreatment in the Nordic countries: A Review. *Child Abuse Review*, 24(1), 51-66. DOI:10.1002/car.2324
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvello, Ø. (2016). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Malt, U. (2019, 20.mai). Sjelesorg. Hentet fra <https://snl.no/sjelesorg>
- Risøy, S. Ø. (2015). *Tannhelsetjenestens erfaringer med meldeplikten til barneverntjenesten. En kvalitativ intervjustudie* (Masteroppgave, Universitetet i Bergen) Hentet fra <https://bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/1956/10082/134668796.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sanner, M. (Red.). (2020). *Klokket om vold og overgrep*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Straffeprosessloven. (1996). Lov om rettergangsmåten i straffesaker (LOV-1981-05-22-25). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25>

Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori: for helsefag* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Van Haeringen, A. R., Dadds, M. & Armstrong, K. L. (1997). The child abuse lottery—Will the doctor suspect and report? Physician attitudes towards and reporting of suspected child abuse and neglect. *Elsevier*. 22(3), 159-169. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(97\)00172-5](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(97)00172-5)

VEDLEGG 1:

ARTIKKEL

Karoline Gabrielsen
Student Universitetet i Bergen

Presters møte med utsatte barn og unge

«Poenget er jo ikke å melde noen, poenget er jo at de får hjelp»

Sammendrag

Prester i Den norske kirke har jevnlig kontakt med barn og unge. Til tross for dette har de ikke meldeplikt til barneverntjenesten, samtidig er de strengt regulert av taushetsplikten (Forvaltningsloven, 1967, §13; Straffeloven, 2005, §211) og avvergeplikten (2005) §196 kun gjelder direkte avverging.

Forskningsspørsmålet er:

Hva erfarer prester i møter med utsatte barn og unge i lys av meldeplikt, taushetsplikt og avvergeplikt?

Formålet var å undersøke prestenes erfaringer og det ble benyttet semistrukturerte intervju. Informantene var fem prester fra Den norske kirke, mellom 25 og 60 år. Funn viste at prestene erfarte tolking av avvergeplikten og taushetsplikten som utfordrende, samt splittelse om forholdet til meldeplikten, relevant om informasjonskanalen var observasjon eller sjelesorg og at de benyttet seg selv som hjelpetiltak.

Nøkkelord: meldeplikt, taushetsplikt, avvergeplikt, barnevern, Den norske kirke, erfaring, beslutning, tillit, hjelp

Abstract

Priests in the Church of Norway have contact with children and youth. They do not have a duty to report to the child welfare service and they are regulated by the duty of - confidentiality and care.

The research question is:

What do priests experience meeting with vulnerable children and youth in light of the duty- to report, to prevent and of confidentiality?

The purpose was to research the priests' experiences. Semi-structured interviews were used. The informants were priests, between 25 and 60 years. Findings showed that they experienced interpretation of the duty of - care and confidentiality as challenging, division about the duty to report, information channel was relevant, and they used themselves as measures.

Keywords: duty to report, duty of confidentiality, duty of care, child welfare, the Church of Norway, experience, decision, trust, help, youth.

INNLEDNING

Prester arbeider tett med barn og unge, og kan dermed oppdage omsorgssvikt tidlig, som vil si at deres beslutninger kan være avgjørende for en tidlig innsats (Leer-Salvesen, 2015). Ifølge Leer-Salvesen (2018) er det utfordrende å finne gode grunner til at kirkelige ansatte skal være unntatt meldeplikten til barnevernet, noe de var fra 2017, da kirken ikke lenger var å regne som et forvaltningsorgan. Grunnet frafallet av meldeplikten til barneverntjenesten, er det kun avvergeplikten som nå gir kirken muligheten for å melde til barnevernet eller politi. Prester omfattes av taushetsplikten som er regulert av forvaltningsloven (1967) §13. Denne omhandler opplysninger som er tildelt i arbeidet, samtidig som prestene også omfattes av den profesjonsbaserte taushetsplikten, regulert ved straffeloven (2005) § 211. Denne omhandler taushetsplikt knyttet til det som mennesker har betrodd til dem i forbindelse med stillingen som prest. Leer-Salvesen (2018) påpeker at dersom taushetsplikten til prester blir sett på som absolutt, vil det ikke være tilstrekkelig med avvergeplikten og samtykkeplikten. I tillegg skriver han at avvergeplikten ikke er tilstrekkelig, da meldeplikten handler om «grunn til å tro», mens avvergeplikten inntreffer når det er «sikkert og mest sannsynlig». Med dette i tankene, opplevde jeg et behov for å finne ut hvordan prester i Den norske kirke håndterte informasjon de fikk i møtene med utsatte barn og unge. Mitt behov for å få mer kjennskap til prestenes erfaringer, er nettopp fordi de har jevnlig kontakt med barn under 18 år. Forskning peker på en utbredelse av seksuelt misbruk av barn utført av forelder, til å være mellom 0,2-1,2 prosent, alvorlig fysisk misbruk mellom 3-9 prosent, og vold i hjemmet fra 7-12, 5 prosent i Norden (Kloppen, Maehle, Kvello, Haugland & Breivik, 2015).

Omsorgssvikt er når foreldre, eller de som har omsorgen for barnet, utsetter det for psykiske og/eller fysiske overgrep eller forsømmer det så alvorlig at barnets fysiske og/eller psykiske helse og utvikling er i fare (Kempe referert i Killén, 2015, s. 17). Eller de utsetter barnet for seksuelle overgrep. Eller barn er i fare på grunn av samlivsvold eller foreldrenes tilstand, som ved rusmiddelbruk, alvorlige psykiske lidelser eller utviklingshemming (Killén, 2015, s. 17).

Det er trolig ikke grunn til å tenke at denne statistikken til Kloppen et al (2015) ikke omhandler også barna og ungdommene som prestene møter. Barneverntjenesten sitt arbeid består i å sikre at barn og unge som lever under skadelige forhold får nødvendig hjelp, omsorg og trygge oppvekstvilkår til riktig tid (Barnevernloven, 1992, §1-1). For å kunne dette er

barneverntjenesten avhengig av å få inn meldinger om saker som bør undersøkes (Barnevernloven, 1992, §6-4).

Forskningsspørsmålet mitt er:

Hva erfarer prester i møter med utsatte barn og unge i lys av meldeplikt, taushetsplikt og avvergeplikt?

Faglig ramme

Tidligere forskning

Det finnes lite forskning som er gjort spesifikt på kirkelige ansatte knyttet til meldeplikt, taushetsplikt og avvergeplikt, noe som gjør at jeg også ønsker å benytte forskning gjort på andre offentlige ansatte som forholder seg til taushetsplikten i henhold til forvaltningsloven (1967) §13, samtidig også straffeloven (2005) §21, avvergeplikten (2005) §196 og meldeplikten til barnevernet etter barnevernloven (1992) §6-4.

Leer-Salvesen (2015) har i sin doktorgrad undersøkt hvordan videregående lærere og prester utøver skjønn når det handler om meldeplikt, taushetsplikt og avvergeplikt. Hans studie ble gjennomført når kirkelige ansatte fremdeles hadde meldeplikt. Han benyttet tre metoder. Den første var analyse av lover, den andre var kvantitativt spørreskjema og den tredje var kvalitativt intervju. Funn i hans undersøkelse, viste blant annet at holdninger, erfaringer og forståelse var tilknyttet det faglige skjønnet. Prestene meldte ikke til barnevernet dersom det kom i konflikt med fortrolighet, samt at samarbeid i organisasjonen hadde påvirkning på utøvelsen av faglig skjønn (Leer-Salvesen, 2015). I tillegg viste funn at informantene tok beslutninger ut fra alvorlighetsgrad og ikke juss, og for prestene var taushetsplikten det viktigste argumentet for å ikke melde til barnevernet. Videre viste funn at dersom informantene var bekymret, benyttet de samarbeid innad i organisasjonen, fremfor å benytte seg av hjelpeapparat som for eksempel barnevernet (Leer-Salvesen, 2015).

Baklien (2010) brukte kvalitative intervjuer med 58 lærere, barnehageansatte, barnevernsansatte og helsesøstre på Østlandet. Funn viste at flere informanter ga uttrykk for at de ikke var tatt på alvor i kontakt med barnevernet og dermed skapte dette mistillit til hele barnevernstjenesten. I tillegg til dette kunne barnevernet foreslå tiltak mot foreldrenes vilje, som kunne påvirke forholdet mellom barnehage/skole og foreldrene i ettertid. Dette kunne

også medføre at foreldrene tok ut barna av skolen eller barnehagen om forholdet ble konfliktfylt. Et annet aspekt var, at å melde til barnevernet kunne medføre en frykt for at foreldrene skulle hevne seg eller true dem i etterkant. Baklien (2010) skriver at selv om barnehageansatte og lærere ikke meldte bekymringene til barnevernet, forsøkte de å hjelpe barnet gjennom andre tiltak.

Kielman (2017) intervjuet 11 pedagogiske ledere hvor målet var å finne ut hvordan den pedagogiske lederens prosess fra uro til avgjørelse om handling foregikk. Samtidig undersøkte Kielman hvilke utfordringer som kan oppstå som følge av bekymringen og påvirke den pedagogiske lederens prosess. Resultatene han fant var at prosessen begynte med en bekymring om et barn, og at den pedagogiske lederen startet med å registrere tegn og symptomer. Deretter delte gjerne den pedagogiske lederen bekymringen med kollegaer, og fikk tilbakemelding på bekymringen. Videre ble bekymringen konkretisert gjennom ytterligere og mer spesifikk observasjon, samtale med barnet, eller loggføring. I beslutningsfasen endte det enten med at saken ble forkastet, forebyggende tiltak ble iverksatt, eller at saken ble meldt til riktig instans, for eksempel barneverntjenesten (Kielman, 2017).

Teoretisk grunnlag

Jeg har valgt å basere det teoretiske grunnlaget i artikkelen på deler av den økologiske beslutningsmodellen til Dettlaff, Graham, Holzman, Beumann og Fluke (2015) og deler av Erving Goffmans interaksjonsorden (Goffman, 1969).

Modellen Til Dettlaff et al (1996), ble utarbeidet for å forstå prosessen som settes i gang når barnevernsansatte skal ta beslutninger. Til tross for at teorien og modellen er knyttet opp mot beslutninger i barneverntjenesten, opplever jeg den som relevant å benytte for å forstå beslutningsprosesser også i andre situasjoner og instanser. Modellen er også benyttet i flere andre studier av meldeplikt til barneverntjenesten, som Brattbø, Iversen, Åstrøm og Bjørknes (2016), samt Risøy (2015). Ifølge modellen vil saksfaktorer, individuelle faktorer, organisasjonsfaktorer og eksterne faktorer påvirke beslutningsprosessen og sluttresultatet. (Dettlaff et al., 2015). Saksfaktorer kan for eksempel være at prestene observerer en situasjon, eller at noe blir betrodd til dem. Individuelle faktorer kan være holdninger, kunnskap, verdier eller rolleforståelse. Organisasjonsfaktorer kan eksempelvis være støtte fra kollegaer. Eksterne faktorer kan være reguleringer eller bestemmelser i loven, som for eksempel taushetsplikt, avvergeplikt og meldeplikt. Hvor mye påvirkning hver enkelt faktor gir, er med

på å endre utfallet av beslutningsprosessen. Selve sekvensen som omhandler beslutningen kalles beslutningsprosjektet (Dettlaff et al., 2015), og kan for eksempel handle om å rapportere mishandling. I modellen fokuseres det også på beslutningstakergrenser, som handler om vurdering av en situasjon og beslutningen som gjøres av denne vurderingen. Faktorer som påvirker vurderingen, er nødvendigvis ikke de samme som påvirker beslutningen (Dettlaff et al., 2015). Beslutningen blir også påvirket av beslutningsgrensen, som handler om det punktet hvor personen som tar beslutningen, iverksetter tiltak basert på informasjonen som er innsamlet (Dettlaff et al., 2015). Dette samsvarer også med funn i forskningen til Kielman (2017), der det er en prosess fra begynnende mistanke til handling.

I tillegg til å benytte beslutningsmodellen til Dettlaff et al (2015), ser jeg det også som relevant å ha med Erving Goffman sin teori om roller. Dette fordi hans teori passer i forhold til å forstå hvordan individuelle faktorer påvirker beslutninger. Goffman sin interaksjonsorden kan benyttes som et rammeverk for å få innsikt i hvordan sosiale aktører samhandler (Goffman, 1969). Han omtaler sosiale aktører som individer som har moralske forpliktelser, som involverer seg i samfunnet, og handler innenfor rammeverkene som er tildelt (Goffman, 2005). Relevant for denne studien er betydningen prester har gjennom en sterk involvering i lokalsamfunnet, samtidig som rammene de er tildelt gjennom taushetsplikten, kan skape noen forventninger til hvordan de bør håndtere situasjoner. Essensen i Goffmans teori gjennom symbolsk interaksjonisme, er det sosiale som foregår mellom aktører og hvordan møter ansikt- til- ansikt blir gjennomført. I ansikt- til- ansikt møter, hvor det skjer en kommunikasjon og en respons, beskriver Goffman (1997) det som «the merry-go-round» eller som oversatt til norsk som en karusell av emosjoner fra begge parter, hvor både intensitet, nivå, engasjement og involvering varierer (Goffman, 1997). Hvor intenst karusellen går og hvor engasjert eller involvert prestene blir i situasjonen, vil antakeligvis avhenge av om ansikt- til- ansikt møtet inkluderer flere, eller om det foregår i en situasjon hvor en betror seg til presten. Goffman (1992) beskriver begrepet ved bruk av metaforer som ofte blir benyttet i dramaturgi. Dette er begreper som selvpresentasjon, inntrykkskontroll, rollespill, situasjonsdefinisjon og iscenesetting, både frontstage og backstage (på og bak scenen).

Selve interaksjonen i teorien til Goffman foregår ansikt-til- ansikt mellom mennesker. Teorien tar utgangspunkt i at mennesker spiller en rolle, og at ulike situasjoner bidrar til at personen endrer væremåte. Grunnen kan være regler eller forventninger i situasjonen, for eksempel i presters tilfelle vil taushetsplikten eller forventninger om at det som blir sagt i betroelse ikke

blir videre sagt være innvirkende. På scenen, altså frontstage, er en scene hvor kulissene og personlig fasade preger individet (Goffman, 1992). Den sosiale samhandlingen på scenen innebærer at personen utfører en form for forestilling, hvor backstage er bak kulissene og et sted som kun er personens, hvor en ikke blir avbrutt av publikum. Skiftet mellom frontstage og backstage, da «masken blir tatt av og på» er noe av det som Goffman omtaler som mest spennende.

Troverdighet i rollen er også noe Goffman har fokus på (Goffman, 1959). Begrepet som blir benyttet til dette, er samhandlingsorden, og det beskriver viktigheten av kommunikasjon og forventningene tilknyttet den. Innunder samhandlingsorden, er også begrepet rolledistanse relevant. Dette handler om hvordan mennesker i situasjonen distanserer seg fra rollen de står i, for å kunne ha tro på egne presentasjoner og fremstillinger. Identifiseringen kan enten være ærlig, eller kynisk (Goffman, 1992). En ærlig fremstilling fremstår ved at individet har tro på eget spill og er genuint opptatt av publikum i rollen. På den andre siden fremstår den kynisk dersom dette ikke er faktorer som er tilstede på scenen. Det som i tillegg skiller en ærlig og kynisk opptreden, er hvorvidt følelsene som blir vist i rollen er egne og faktisk samsvarer med det individet oppriktig føler i fremføringen (Goffman, 1992). Eksempelvis ville Goffman sagt, at å vise en følelse er å presentere et bestemt ansikt. Rollebegrepet henger tett sammen med rutiner, da rollene som blir spilt av et individ har rot i fastlagte handlingsmønstre. Dette gjør at teorien kan benyttes som grunnlag for å se på ulike organisasjoner og arbeidet som blir gjort der.

Metode

Forskningsdesign

Denne masteroppgaven baseres på en kvalitativ undersøkelse. Etersom at hensikten med det kvalitative forskningsintervjuet, er å belyse personers erfaringer og opplevelser (Kvale & Brinkmann, 2015), har jeg valgt et forskningsdesign som kan favne dette. Et forskningsdesign er en overordnet plan for studien (Creswell & Creswell, 2018). I studien benyttet jeg både hermeneutisk perspektiv, som kort handler om å fortolke og forstå, og fenomenologisk perspektiv, som handler om den subjektive opplevelsen til intervjupersonen (Thornquist, 2018). Forskningsspørsmålet la opp til at informantene skulle komme med sine subjektive opplevelser ved erfaringer. Samtidig ble datamaterialet i etterkant både tolket, analysert og forstått ut fra sammenhengen. Dermed opplevde jeg det som motstridende å kun fokusere på

enten hermeneutisk eller fenomenologisk perspektiv. Fenomenet som undersøkes i forskningsprosessen skal ikke kun beskrives, men også fortolkes og forstås (Thagaard, 2013). Ved å benytte både fenomenologisk og hermeneutisk perspektiv, ivaretok jeg som forsker både det subjektive og det fortolkende i studien. Til å finne erfaringene og opplevelsene som prestene hadde, benyttet jeg meg av semistrukturert intervju, som er en subjektiv metode. Den kontakten som oppstår mellom forsker og informant, gjør at metoden egner seg til å forske på temaer av sensitiv karakter (Thagaard, 2013).

I forkant av intervjuene utarbeidet jeg en intervjuguide slik som Monica Dalen (2011) anbefaler. I et semistrukturert intervju, vil intervjuguiden bestå av emner og forslag til spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015). For å kunne benytte en slik metode, krevde det at jeg som forsker hadde bred kunnskap om temaet i forkant (Thagaard, 2013). Dette gjorde jeg ved å lese artikler om temaet og studere veiledere og retningslinjer gjeldende for prester, samt stortingsmeldinger knyttet til endringen av meldeplikt fra 2017.

Rekruttering og utvalg

I rekrutteringen av informanter hadde jeg et strategisk utvalg, hvor jeg ønsket prester som informanter. I tilknytning til problemstillingen ønsket jeg at informantene skulle ha erfaring med arbeid med barn og ungdom i ulike kirkelige sammenhenger. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) er det forskningsspørsmålet som avgjør hvor mange informanter en behøver. En behøver så mange informanter som det trengs for å finne svarene en søker (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg ønsket i utgangspunktet mellom åtte og 10 informanter i studien. Grunnet Covid-19 situasjonen som påvirket både yrkeslivet, studenttilværelsen og store deler av Norge, ble det utfordrende å rekruttere informanter.

I søken etter informanter henvendte jeg meg i første omgang til Biskopen i Bjørgvin Bispedømme for å søke råd om hvordan jeg skulle gå frem. I utgangspunktet var da tanken å rekruttere informanter fra Vestland fylke, for å få et rikelig utvalg, samt ta hensyn til pandemisituasjonen. Grunnet innstramminger var all reiseaktivitet uaktuell. Dermed tok jeg i tillegg kontakt med andre informanter i resten av landet, fordi intervjuene uansett måtte foregå over telefon. Etter å ha forhørt meg med Bispedømmet og fått klarsignal for å selv kunne ta kontakt med de ulike menighetene, tok jeg direkte kontakt med prester. Jeg sendte i første omgang ut mail til 15 potensielle informanter i Bjørgvin Bispedømme med forespørsel om å delta i masterprosjektet mitt, hvor jeg samtidig informerte om at deltakelse var frivillig.

Av 15 potensielle informanter fikk jeg svar fra åtte. Senere sendte jeg ytterligere syv e-poster, hvor seks informanter svarte. Totalt sendte jeg ut 22 e-poster og fikk svar fra 14 prester. Av disse 14 svarene, var det syv som ønsket å stille som informanter. To av disse ombestemte seg, og ville ikke delta i masterprosjektet etter nærmere ettertanke. En informant er i tillegg rekruttert ved snøballmetoden, som er at informanter gir tips om andre muligens relevante informanter (Dalen, 2011). Dette førte til at jeg endte opp med fem informanter i min studie, men til tross for færre informanter enn opprinnelig ønsket, opplevde jeg at det var tilstrekkelig, med bakgrunn i studiens rammer og temaets sensitivitet. Informantene var fordelt over hele Norge. Begge kjønn er representert i utvalget av informanter, og de er mellom 25 og 60 år, hvor både bakgrunn og erfaring er varierende. Informantenes erfaring varierte fra to til 25 år som prest. Felles for alle er at de har erfaring fra arbeid med barn og unge, og at de er ansatt som prester i Den norske kirke.

Etikk

Prosjektet ble meldt til Norsk senter for dataforskning (også omtalt som NSD) i begynnelsen av 2019, prosjektnummer 961927. Samtykke ble innhentet skriftlig, og muntlig før intervjustart. Personvernet ble ivaretatt, ved at det kun ble tatt i bruk kallenavn som informant en, to, tre osv. I alle ledd av prosessen, har personvernet ivaretatt blant annet gjennom at lydopptak og transkripsjon har blitt oppbevart nedlåst med kun min tilgang (Norsk senter for dataforskning, 2019). Ved prosjektslutt vil lydopptak og samtykkeerklæringer slettes, etter NSD sine retningslinjer om personvern (Norsk senter for dataforskning, 2019).

Transkribering

Jeg transkriberte lydopptakene raskt etter gjennomføring av intervjuene. Det er i transkriberingen forsøkt å gjengi og komme så nært informantenes muntlige språk som mulig (Kvale & Brinkmann, 2015), ved å beskrive detaljert hvordan informantene ordlegger seg, om de tenker eller benytter ord som for eksempel kan gi uttrykk for om svarene er usikre eller tydelige (Kvale & Brinkmann, 2015).

Analyse

Jeg benyttet en abduktiv tilnærming når jeg analyserte datamaterialet (Dalen, 2011). Ved en slik tilnærming hadde jeg fokus på empiriske enkelttilfeller fordi jeg ønsker å ha informantenes perspektiv, erfaringer og opplevelser som utgangspunkt. Samtidig ligger også teoriene fra Dethleff et al (2015) og Goffman (1969) til grunn (Dalen, 2011). I analysen

benyttet jeg meg av Kvale og Brinkmann (2015) sine fem trinn for å analysere datamaterialet. Etter transkriberingen, leste jeg alt datamateriale. Dette er første steg og skal bidra til å få en helhetsfølelse. Videre fant jeg meningsenhetene i materialet, som er steg to. I steg tre forsøkte jeg så fordomsfritt som mulig å finne de viktigste temaene som ble belyst i intervjuet. Dette endte i første omgang med at jeg hadde åtte tema, men som jeg senere reduserte til tre hovedtema. Videre i fjerde trinn undersøkte jeg meningsenheten i lys av prosjektets formål. Til slutt satt jeg sammen innholdet i emnene til et beskrivende produkt (Kvale & Brinkmann, 2015).

Presentasjon og drøfting av funn

Jeg identifiserte tre hovedfunn basert på intervjuene som ble gjort angående informantene sine erfaringer tilknyttet møtene de har med utsatte barn og unge i Den norske kirke. Funnene er presters opplevelse og tolking av taushetsplikten og avvergeplikten, samt forholdet til meldeplikten til barneverntjenesten. I tillegg er funnene basert på informantenes helhetlige vurdering av alvorlighetsgraden av hver enkelt sak. Dette avhenger av om informasjonen er tilegnet ved observasjon eller betroelse, og om presten benyttet seg selv som et «tiltak» for å beholde tillit. For å ivareta informantenes personvern har jeg valgt å anonymisere alle ved å omtale dem som informanter og prester. Dette for å variere språket i oppgaven. I tillegg har jeg valgt å benytte det kjønnsnøytrale pronomenet «hen» i presentasjonen og drøftingen av funn. Dette har jeg valgt fordi jeg ikke ønsker å benytte kjønnsbestemte pronomen når informantene er av begge kjønn. Funnene har jeg valgt å drøfte underveis der det har falt naturlig. Noen av funnene viser deler hvor alle informantene var samstemt, og noen funn som viser delte tanker og erfaringer knyttet til taushetsplikt, avvergeplikt og meldeplikt.

1: Presters opplevelse og tolking av avvergeplikten, taushetsplikten og forholdet til meldeplikten til barneverntjenesten i møte med utsatte barn og unge.

To av informantene opplyste at de ikke hadde meldt til barnevernet under noen omstendigheter, og begrunnet dette med at prester er underlagt både den forvaltningsmessige taushetsplikten (Forvaltningsloven, 1967, §13) og profesjonsbaserte taushetsplikten (Straffeloven, 2005, §211). «*Poenget er jo ikke å melde noen, poenget er jo at de får hjelp*». Beslutningen om å melde til barneverntjenesten kan være påvirket av faktorer som alder, erfaring i arbeidslivet, kapasitet eller usikkerhet omkring tegn på omsorgssvikt (Bjørknes, Iversen, Årstrøm & Brattbø, 2018). Begge informantene opplyste samtidig at grunnen til dette var at de vurderte taushetsplikten som strengt regulert og de opplevde at det skal mye til for å

bryte denne. Slik jeg tolket dette ble bestemmelser i loven brukt for å ta beslutninger på hva informantene valgte å gjøre (Dettlaff et al., 2015).

Tre av informantene opplyste at de ville meldt til barnevernet dersom det oppsto en situasjon eller at de fikk en dårlig magefølelse. Til tross for at de ikke tolket taushetsplikten like strengt, og at selve meldeprosessen ikke var lystbetont, begrunnet de valget med at de hadde offerets behov for hjelp som motivasjon. I dette tilfellet, vektla de tre informantene saksfaktorer som behovet for hjelp, og individuelle faktorer som egne holdninger i beslutningsprosessen for årsak til å melde til barneverntjenesten. Å melde til barneverntjenesten til tross for at lovgrunnlaget tilsier noe annet, er muligens en vurdering som flere yrkesgrupper gjør når det handler om utsatte barn og unge (Leon, 2007). To av informantene fortalte at de i tillegg til å melde, hadde informert de involverte om det. «*Jeg tror det er mange skjebner som kunne vært avverget hvis man hadde tenkt at lojaliteten ligger litt hos den som er offeret her*». Dette kan tyde på at individuelle faktorer som verdier i stor grad, bidrar i utfallet av beslutningsprosessen (Dettlaff et al., 2015). De tre informantene ville i tillegg i denne situasjonen benyttet straffeloven (2005) §196, som omhandler plikt til å avverge et straffbart forhold som begrunnelse for å melde en bekymring til barnevernet, noe som viser at også eksterne faktorer er av betydning. En av informantene opplevde vurderingen angående taushetsplikt, avvergeplikt og meldeplikt så utfordrende, at hen fortalte at for å kunne bryte taushetsplikten ville det være naturlig å forhøre seg med jurist. Denne prestens individuelle faktorer som eksempelvis kunnskap og holdninger, gjør at det blir benyttet ekstern hjelp til vurderingen av en situasjon (Dettlaff et al., 2015).

Tre av informantene vurderte at taushetsplikten var viktig i yrket som prest. «*Taushetsplikten er med på å gjøre at en åpner seg i første omgang*». Dette sitatet er med på å understreke hva de muligens hadde i bakhodet i vurderingen av taushetspliktens reguleringer. Informanten opplevde at taushetsplikten kunne bidra til økt hjelp, og dersom prester blir pålagt meldeplikt til barneverntjenesten, vil det ta bort taushetspliktens velsignelse. I taushetspliktens velsignelse la hen vekt på, at mennesker som tidligere fortalte om vanskelige temaer og situasjoner, og som søkte råd og hjelp, ville bli redd for å enten fortelle eller å invitere hjem for sørgesamtale/dåpssamtale. På den måten ville man kun straffe de utsatte barna og unge, ved at ingen oppdaget situasjonen. I beslutningsmodellen benyttes begrepet beslutningstakergrenser, som handler om vurdering av en situasjon og beslutningen som

gjøres av denne vurderingen (Dettlaff et al., 2015). Informantene vurderte at situasjonene de møter som prester muligens vil ta skade av at taushetsplikten ikke er like strengt regulert.

På den andre siden tenkte to av informantene umiddelbart på taushetspliktens begrensninger. De opplevde at ulike instanser hadde taushetsplikt for hverandre, som kunne bidra til å skade barnet eller ungdommen det gjaldt. Dette i stedet for at instanser kunne samarbeidet, og barnevernet hadde fått tilstrekkelig informasjon slik at barnet hadde fått tilstrekkelig hjelp til riktig tid. Den ene informanten begrunnet ønsket om en «delt» taushetsplikt med at hen synes det var for mange historier med voksenpersoner som ikke har grepet inn rett og slett. Dette scenarioet hadde en av informantene opplevd, hen hadde vært på andre siden og erfart taushetsplikten som hinder. Hen opplevde selv at taushetsplikten var tolket uriktig, og at det påvirket de involverte i negativ retning ved at vesentlig informasjon ikke ble delt. Det oppsto fare for liv, fordi informasjonen ikke ble formidlet videre til riktige personer. Dette gjorde at hen var bevisst på taushetspliktens begrensninger og uttalte *«jeg vet at det kan være like alvorlig å tro som å vite»*. I denne situasjonen ble muligens de to informantene påvirket av individuelle faktorer som holdninger og verdier, og at de kom i konflikt med de eksterne faktorene som bestemmelsene i loven. Hvor stor påvirkning hver enkelt faktor har, er med på å bestemme utfallet av beslutningsprosessen (Dettlaff et al., 2015). Hvert enkelt individ vektlegger de ulike faktorene i beslutningsprosessen ulikt, og i dette tilfelle samsvarer de individuelle faktorene og eksterne faktorene.

2: Presters vurdering av alvorlighetsgraden av hver enkelt sak, avhengig av om informasjonen er tilegnet ved observasjon eller betroelse.

«Det er jo en forskjell på det en observerer eller det som blir gitt i embets medfør».

Budskapet i sitatet var noe alle informantene var enig om, og forskjellen på observasjon og betroelse (det som blir gitt i embets medfør). Informantene opplyste at lovgrunnlaget som lå til grunn og antall deltakere i situasjonen påvirket informantenes beslutning. I tillegg fortalte de at det var forskjell på om informasjonen om eventuell omsorgssvikt ble tilegnet gjennom observasjoner eller betroelser/sjelesorg. *«Det er vanskeligere for meg hvis barnet har betrodd seg til meg»*. Grunnen til at forskjellen på om informasjonen er tilegnet gjennom observasjon eller gitt i embets medfør, som også kalles betroelser eller sjelesorg, er ifølge informantene at Straffeloven (2005) §211 spesifikt omtaler taushetsplikten i slike situasjoner. Et aspekt som informantene trakk frem var at dersom det ble observert noe som gjorde at presten ble usikker, var det som regel noen andre også i nærheten som observerte det samme. *«Det er litt*

annerledes med det vi opplever som observasjoner, for observasjoner er jo ikke noe som er gitt meg, det er jo gitt til alle som er på stedet». Eksempelvis dersom foreldre mangler emosjonell tilknytning til barnet sitt i dåpssamtalen, at noen barn er svært utagerende eller at ungdommer har unormal seksualisert atferd. Dermed kunne de sammen, enten ved å drøfte det eller ved å subtilt hinte innenfor taushetspliktens rammer, komme frem til hvordan de skulle hjelpe barnet eller ungdommen. I et slikt tilfelle vil presten benytte det Dettlaff et al (2015) beskriver som organisasjonsfaktorer, ved å benytte støtte fra kollegaer i beslutningsprosessen. Det å søke støtte fra kollegaer i beslutningsfasen har vist seg å være viktig (Kielman, 2017; Risøy, 2015). Selv om det var lettere å hjelpe dersom informasjonen ble tilegnet ved observasjon, ble det uttrykt at det er vanskeligere å observere da det gjerne er opp mot 200 konfirmanter. Dette gjør det vanskelig å plukke opp små tegn.

Et annet aspekt er at dersom informasjonen om omsorgssvikt ble tilegnet gjennom betroelse eller sjelesorg, var det mer utfordrende. I et møte mellom to parter, slik som sjelesorg er, beskriver Goffman (1997) det som en karusell av emosjoner fra begge parter. Under samtalen varierer intensitet, nivå, engasjement og involvering (Goffman, 1997). Dette gjør at presten får et beslutningsdilemma, fordi informasjonen som er gitt, karusellen av emosjoner og beslutningsfaktorer har innvirkning på beslutningsprosessen. I utgangspunktet er lovgrunnlaget klart. Prester har taushetsplikt regulert av straffeloven (2005) § 211 og forvaltningsloven (1967) §13, samtidig som avvergeplikten (2005) §196 kun gjelder ved akutt fare for liv. Dette kan bidra til at beslutningen om å gi videre beskjed til enten politi, barneverntjenesten eller andre kan påvirkes av individuelle faktorer som holdninger, verdier og kunnskap (Dettlaff et al., 2015). En side av saken er som en informant uttalte.

«Taushetsplikten er jo ikke der for å la overgripere gå fri, den er der jo sikre tryggheten og tilliten», og ved å fortelle videre om for eksempel pågående overgrep vil en bryte taushetsplikten til det barnet og dermed også muligens svikte det. En annen side er som informant to forklarte sjelesorg opp mot den som betror. Beskrivelsen besto av at livet gir oss ulike landskap, plutselig så skjer det noe som endrer livet for noen til det negative, og da er det godt å ha en som vandrer med. Hen kalte prester for medvandrere. I dette aspektet kan informantene tolkes som sosiale aktører med moralske forpliktelser og som tar beslutninger innenfor rammeverkene de er tildelt gjennom yrket som prest (Goffman, 2005).

Et siste aspekt som flertallet av informantene var enig om, var at magesfølelse var vanskelig å melde til barnevernet. En magesfølelse på at noe ikke var som det skulle, ble av flere av

informantene sett på som et godt utgangspunkt til videre utforskning, slik som de pedagogiske lederne i Kielman (2017) sin forskning peker på. Informantens vurdering av alvorlighetsgraden var avgjørende for hvordan de agerte. Til tross for dette, ga flertallet uttrykk for at det kunne være utfordrende å skille normal adferd og adferd som tydet på omsorgssvikt. En av de største grunnene til å ikke melde fra til barneverntjenesten var at melderer var usikker på sin egen evaluering av situasjonen (Bjørknes et al., 2018). Tre av informantene opplyste om at det var lettest å reagere på for eksempel barn som gjerne ikke hadde nok klær, hadde lite mat eller var skitne. Dette faller innunder vannskjøtsel, og er en del av omsorgssviktbegrepet (Killén, 2015). Den ene informanten ga uttrykk for bekymring for de mer livstruende og alvorligere sakene, som ikke er så lett å oppdage. «*Jeg lever med uroen om at de virkelig alvorlige tilfellene får vi ikke*». Hen trodde ikke at lite klær nødvendigvis automatisk hang sammen med eksempelvis overgrep. Dette er gjerne saker som gjerne automatisk og uten videre ville inngått i avvergeplikten hvor beslutningsprosessen er kort og tydelig, men disse sakene får ikke nødvendigvis informantene. Det er viktig at yrkesgruppene som er pålagt å melde til barneverntjenesten ved bekymring om et utsatt barn, har kunnskap tilstrekkelig gjennom utdanningsforløpet, har tiltro til egne vurderinger og benytter meldeplikten dersom det er grunn til det (Feng & Levine, 2005; Risøy, 2015; Van Haeringen, Dadds & Armstrong, 1997). Forskning viser at en viss prosent barn utsettes for alvorlig fysisk misbruk, seksuelt misbruk, eller vold i hjemmet i området fra Norden (Kloppen et al., 2015). En av informantene var bekymret for at det ikke var grunn til å tro at prosentene som gjelder på landsbasis knyttet til omsorgssvikt, ikke gjelder i hens menighet.

3: Prester som benytter seg selv som et «tiltak» for å beholde tillit til barn, unge og familiene som er berørt.

Alle informantene opplyste at de ville benyttet seg selv som tiltak, og at de som prester står i situasjonen alene hvor de finner hjelpetiltak som kan være nyttig for hvert enkelt barn eller familie. I barnevernsammenheng er et hjelpetiltak er tiltak som benyttes når barnet bor hos foreldrene sine, og det skjer i hovedsak under samtykke av familien det gjelder hvor formålet er å bidra til positiv endring (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2018). Noen av informantene benyttet seg selv som tiltak i stedet for å melde til barnevernet mens andre benyttet seg selv som et tiltak før melding til barnevernet. Også i studien til Baklien (2010) opplyser informantene at de forsøker å hjelpe barnet gjennom andre tiltak enn å melde til barneverntjenesten. Hovedmålet med å benytte seg selv som tiltak i familien til barnet eller ungdommen er å beholde tilliten både som prest, men også som menighet. Det kan tyde på at

frykten for at tilliten skal forsvinne, er gjeldende grunn for at flere yrkesgrupper ikke melder bekymring til barnevernet (Leer-Salvesen, 2018).

Et av tiltakene som alle informantene forteller at de benyttet, var rådgivning og samtale med enten barnet, ungdommen eller familien som var berørt. «*Jeg ville underveis i samtalen vurdert om dette er avvergeplikt og snakket om det og spilt med åpne kort*». For å beholde tilliten i situasjonen, opplyste flertallet at de ville forklart hva de tenkte som neste steg i prosessen. «*Jeg er mindre opptatt av å informere den som begår omsorgssvikt enn den som blir utsatt for det*». Et tiltak som da ville bli relevant var å hjelpe personen eller familien som er berørt, ved å gå sammen med personen for å få ytterligere hjelp, eventuelt koblet på ønskede og nødvendige instanser, samt delta på møter hvis ønskelig. Erfaringen til en av informantene var at dersom hen var villig til å gå de ekstra skrittene, så var menneskene langt mer villig til å få hjelp. Hen fungerte som en støtte og som en god samtalepartner i situasjonen. Ved å gjøre dette, opplevde informantene at hen kompenserte for eventuell manglende meldeplikt. «*Vi får ikke fjernet ondskaper, men jeg kan gjøre ganske mye med godhet*». Et annet tiltak var fysiske møteplasser i menigheten, hvor en av informantene benyttet søndagsskole, barnekor, og andre aktiviteter for barn som tiltak for å kunne skape gode arenaer for barn som nødvendigvis ikke har det så godt. Grunnen til dette var at det kunne være at det var akkurat det dette barnet behøvde for å mestre hverdagen, at en voksenrolle var stabil, selv om den voksne gjerne ikke var bevisst på dette. Denne personen blir gjerne benyttet om en viktig voksenperson som støtter, hjelper og ser utsatte barn og unge. Dersom presten i denne situasjonen forhørte seg med foreldrene, kunne dette resultere i at barnet ikke fikk gå på aktivitetene og ville da gå tapende ut av situasjonen.

Tre av informantene fortalte at de oppfattet at de hadde en annen posisjon til å hjelpe som kirke enn som barnevern, da de ikke er lovens arm, de er nådens arm. Goffman (1992) beskriver den sosiale samhandlingen som en scene, hvor individet utfører en forestilling (frontstage) sammen med andre mennesker, og backstage, som er et sted som kun tilhører presten i dette tilfellet. Prester vil på mange måter ha mer tid frontstage enn andre, både fordi informasjon gitt i betroelser er omfattet av taushetsplikten og dermed må presten bære dette alene i situasjoner både frontstage og backstage, samtidig som presteyrket ikke er noe som nødvendigvis blir lagt igjen på jobb ved arbeidshagens ende. Dette blir ytterligere forsterket ved at informantene i dette tilfelle benytter seg selv som tiltak, i stedet for å enten henvise til andre eller la saken ligge.

«Min erfaring er at tilliten er ganske skjør, og jeg ville gått langt for å ivareta den». Tillit er et begrep som ofte nevnes og oppleves å være svært viktig for alle informantene. På den ene siden forteller tre av informantene at det er viktig at kirken beholder tilliten, og at det dermed er essensielt å ikke gå bak ryggen på barna eller familiene. En av informantene forteller at hen ville gått langt for å få tillatelse og forståelse for handlinger som blir gjort, for eksempel ved melding til barneverntjenesten eller involvering av instanser som politi. Samme informant sier at grunnen til at tilliten er så viktig, er at hvis ikke tilliten er i bunn, vil ikke personene komme til kirken med utfordringene og da får en ikke hjulpet de som behøver det. En annen av informantene var i kontakt med barnevernet for å få råd i en situasjon, hvor barnevernet rådet hen til å ta kontakt direkte med vedkommende det gjaldt, fordi det ville bidra til at kirken og presten beholdt tilliten i større grad, og at situasjonen kunne løses på lavest mulig nivå. Presten kunne slik være en støttespiller i prosessen. Tillit er hovedgrunnen til at ikke alle informantene ønsket meldeplikt, da det var redsel knyttet til hva som forsvant dersom den ble en del av hverdagen til prester.

På den andre siden sa en av informantene *«Vi vil hjelpe alle mennesker, også de som er slemme, for å sette det på spissen. De som gjør hard vold mot barna sine, skal vi også hjelpe».* Tilliten har gjerne en annen betydning i denne situasjonen, men informanten uttrykte like fullt at den er vel så viktig for å kunne være en positiv bidragsyter til endring hos den som også utøver omsorgssvikten. Eksempelvis fortalte en av informantene, om at det var prester som fulgte hele generasjoner med familier, hvor de hadde innsikt i alle utfordringene til familiemedlemmene. Familien hadde i denne situasjonen full tillit til at presten bar generasjonens utfordringer. Dette er på ene siden med på å opprettholde tilliten presten og menigheten har hos familien, men på den andre siden kan det i verste fall resultere i at familien ikke får hjelp med utfordringene og dermed fortsetter i samme mønster, generasjon etter generasjon. I begge situasjonene beskrevet over, både den hvor tilliten er viktig for å bidra til at mennesker kommer til kirken med utfordringer i familien og den hvor mennesker som gjerne utøver omsorgssvikt, må prester ha fokus på troverdighet. Goffman (1959) beskriver dette som rolledistanse. Dette blir beskrevet som hvor ærlig eller kynisk en person er i rollen de står i. For at informantene kan ha fokus på tillitten til enkeltpersonene de er i kontakt med, krever det trolig en viss ærlighet til rollen. At identifiseringen til rollen er ærlig, innebærer at individet tror på eget spill og er genuint opptatt av publikum i rollen. I tillegg til dette, er det avgjørende for ærligheten at prestene viser sanne følelser i møtet med familiene

eller enkeltindividene (Goffman, 1992).

Flere av informantene opplyste at de ikke sto i situasjonen alene, men benyttet arbeidsplass og eksterne instanser i søken etter råd. Dettlaff et al (2015) omtaler dette som å benytte seg av organisasjonsfaktorer ved beslutninger. Det er ulik praksis blant informantene på hvor mye de samarbeider og rådfører seg med andre, både kollegaer og instanser. Informantene i undersøkelsen til Kielman (2017) opplyste også at de benyttet kollegaer i beslutningsprosessen. Den ene informanten fortalte, at det gjerne ble snakket om episoder som ble observert i fellesskap, og at hen benyttet lokal barneverntjeneste til rådgivning i enkeltsaker ved å lage en fiktiv case, og det samme gjelder politiet. Dersom informasjonen var tilegnet i sjelesorg, ville informanten ikke delt informasjonen videre. Om formodning en kollega kom med en bekymring omkring et barn, ville informanten kunne gi subtile hint som for eksempel «jeg vet ikke noe om det, men her er nummeret til barnevernet». Dermed fortalte informanten uten å si noe. Flertallet av informantene var selv klar over at dette for personen det gjaldt, kunne oppleves som motsigende til prinsippet om å spille med åpne kort. En side av saken var at enkelte av informantene i sjeldne tilfeller ville benyttet kollegial taushetsplikt, som vil si personer som har taushetsplikt til å anonymt drøfte saker ved case. Med kollegial taushetsplikt menes de med taushetsplikt på samme nivå på arbeidsplassen. Noen ganger vil flere prester stå i samme sak, og det vil da være gunstig å benytte denne metoden. Informanten fortalte at det skal mye til, og det er sjeldent det skjer. Av fem informanter opplyser fire at de har benyttet både kollegaer, overordnet og barnevern for å få råd, veiledning og for å drøfte situasjoner som oppstår. De tenker at det er gunstig å være flere, og benytte hverandres kompetanse. Tannpleierne og tannlegene opplever også at et samarbeid på tvers av profesjoner hadde muligens vært til fordel for de utsatte barna og unge (Risøy, 2015). Tre av informantene opplyste at de ville benyttet kollegaer eller eksterne instanser i etterkant av en situasjon for å evaluere beslutningsprosessen.

Avslutning

Hensikten eller formålet med denne studien, var å undersøke prestenes erfaringer i møter med utsatte barn og unge, og hvordan de erfarte meldeplikt, taushetsplikt og avvergeplikten i sin hverdag som prest. Informantene opplevde møtene med utsatte barn og unge som meningsfulle, men med enkelte forbehold. Funn viser at presters møter med utsatte barn og unge er avhengig av hvordan de tolker avvergeplikten og hvor strengt de håndhever

taushetsplikten. Noen av informantene hadde en tolking av lovverket som gjorde at avvergeplikten omtrent ikke ville bli benyttet, at taushetsplikten var absolutt, slik at praktisering av meldeplikten til barneverntjenesten nærmest ikke eksisterte i Den norske kirke. Andre informanter opplyste om en mildere fortolkning av taushetsplikten, en lavere toleranse for å benytte avvergeplikten og at til tross for at meldeplikten ikke var lovfestet, ville de benytte seg av å melde dersom det var grunnlagt for det. I hvert enkelt tilfelle ville alle informantene vurdere hvilke tiltak som ville være best egnet, og alle var tydelig på at fremgangsmåte for å skaffe barnet hjelp var avhengig av hvordan informasjonen ble tilegnet. Om informasjonen er tilegnet gjennom sjelesorg, er taushetsplikten absolutt. Dersom informasjonen er tilegnet gjennom observasjon er det gjerne vage tegn, men muligens andre som også observerer det samme og barnet kan da ha lettere tilgang på hjelp. Avhengig av hva som kommer frem av informasjon i møtene, alvorlighetsgrad og omfang, ville alle prestene benyttet seg selv som «tiltak» med intensjon om at barnet skulle få hjelp. En av de fremtredende grunnene til dette, var å beholde tilliten til barnet og familien som var påvirket.

Informantenes ønske om å benytte seg selv som tiltak med de utsatte barna og familie kan være riktig i noen tilfeller. På den annen side kan dette i ytterste konsekvens bidra til at barn som behøver hjelp, ikke får det tilstrekkelig eller i tide. Det vil i tillegg være av betydning å nevne at det er et stort ansvar å ta avgjørelser alene. Det kan være overveldende, og det kan i verste fall føre til at foresattes behov og interesser blir ivaretatt, og barnet ikke får tilstrekkelig hjelp.

At noen av informantene ytret bekymring og ønske om et tydeligere regelverk knyttet til avvergeplikt, taushetsplikt og meldeplikten til barneverntjenesten, sier muligens noe om hvor stort ønsket var om å mestre utfordringene som kommer med møtene med utsatte barn og unge. Funnene viser hvor viktig det kan være at prester er bevisste, reflekterte og interesserte i møtene med alle barn og unge i kirken. Min opplevelse er at prestene jeg intervjuet hadde en god balanse mellom faglig kunnskap i møtet med barn og unge, en omsorgsfull og reflektert holdning i møtene, og et ønske om å alltid være den beste utgaven av seg selv for å være til hjelp for utsatte barn og unge i Den norske kirke. Det viktigste syntes å være til hjelp, kanskje også uavhengig av lovverket og om kirken ikke lenger er regnet som et forvaltningsorgan.

Styrkene ved min undersøkelse er at jeg fikk belyst et tema som det er mangel på kunnskap om, og at jeg har fått svar på forskningsspørsmålet mitt, gjennom å benytte informanter av

begge kjønn, med ulik alder og erfaring. Studiens begrensninger er at det er benyttet kvalitativ metode med få informanter og at funn dermed er vanskelig å generalisere. Ved videre og mer omfattende forskning, kunne det vært interessant å undersøke opplevelsene til voksne mennesker som tidligere har vært sårbare barn og unge i kirken, og som har benyttet seg av sjelesorg i kirken. Jeg ville da muligens benyttet metodetriangulering (Creswell & Creswell, 2018). Dette ville jeg gjort ved å kombinere observasjon, intervju og kvantitativt spørreskjema for å muligens kunne generalisere resultatene og få en bredere forståelse av temaet.

Litteraturliste

Baklien, B. (2010). Skole, barnehage, barnevernstjeneste – bilder av «de andre» hindrer samarbeid. *Tidsskriftet Norges Barnevern*. 86(4), 236-244. Hentet fra <https://www.idunn.no/tnb/2009/04/art03>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018, 04. september). Hjelpetiltak. Hentet fra https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ_sosial_kontroll_tvangsekteskap_og_aresrelater_t_vold__en_veileder_til_barnevernstjenesten/Fasene_i_en_barnevernssak__familie__og_sikkerhetsarbeid/Hjelpetiltak/

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>

Bjørknes, R., Iversen, A. C., Åstrøm, A. N. & Brattabø, I. V. (2018). Why are they reluctant to report? A study of the barriers to reporting to child welfare services among public dental healthcare personnel. *Health and Social Care in the community*, 1-9. DOI: <https://doi.org/http://dx.doi.org10.1111/hsc.12703>

Brattabø, I. V., Iversen, A. C., Åstrøm, A. N. & Bjørknes, R. (2016). Experience with suspecting child maltreatment in the Norwegian public dental health services, a national survey. *Acta Odontologica Scandinavica*, 1-7. DOI:[10.1080/00016357.2016.1230228](https://doi.org/10.1080/00016357.2016.1230228)

Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2017). *Research Design. Qualitative, quantitative and mixed method approaches* (5. utg.). Sage: Los Angeles.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Detlaff, A. J., Graham, J. C., Holzman, J., Beumann, D. J. & Fluke, J. D. (2015). Development of an instrument to understand the child protective services decision-making process, with a focus on placement decisions. *Child Abuse & Neglect*, 49, 24-34. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.04.007>

Forvaltningsloven. (1967). Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (LOV-1967-02-10). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Feng, J-Y. & Levine, M. (2004). Factors associated with nurses' intention to report child abuse: A national survey of Taiwanese nurses. *Elsevier*, 29(7), 783-795. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.11.006>

Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. London: Penguin Books.

Goffman, E. (1969). *Strategic interaction*. Philadelphia: University of Pennsylvania press.

Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig: en studie i hverdagslivets dramatik*. Oslo: Pax.

Goffman, E. (1997). *The Goffman reader*. Malden, Mass: Blackwell.

Goffman, E. (2005). *Interaction ritual: essays in face-to-face behavior*. London: Aldine Transaction.

Kielman, E. (2017). En bekymringsprosess full av utfordringer – pedagogiske lederes krevende «reise» fra bekymring til handling. *Tidsskriftet Norsk Barnevern*, 94(03), 154-165. DOI: 10.18261/issn.1891-1838-2017-03-03

Killén, 2015. *Sveket I - Risiko og omsorgssvikt - et helseproblem og tverrfaglig ansvar*. Oslo: Kommuneforlaget.

Kloppen, K., Maehle, M., Kvello, O., Haugland, S. & Breivik, K. (2015). Prevalence of Intrafamilial Child Maltreatment in the Nordic countries: A Review. *Child Abuse Review*, 24(1), 51-66. DOI:10.1002/car.2324

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Leer-Salvesen, K. (2018). Hvor mange liv er tilliten verdt? Om grensene for taushetsplikten. *Kirke og Kultur*, 122(04), 95-102. DOI: [10.18261/issn.1504-3002-2018-02-02](https://doi.org/10.18261/issn.1504-3002-2018-02-02)

Leer-Salvesen, K. (2015). På tilliten løs? En studie av læreres og presters skjønnsutøvelse i spenningen mellom taushetsplikt, meldeplikt og avvergeplikt (Doktoravhandling, Universitetet i Agder). Hentet fra <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/handle/11250/2378840>

Leon, C. (2007). Are lawyers different? - professional resistance, mandated child abuse reporting and the duty of confidentiality. *Issues in Child Abuse Accusations*, 17, 1-11. Hentet fra <https://www-proquest-com.pva.uib.no/scholarly-journals/are-lawyers-different-professional-resistance/docview/193864000/se-2?accountid=8579>

Norsk senter for forskningsdata. (2019, 09. februar). Om oss. Hentet fra https://nsd.no/personvernombud/om_oss.html

Risøy, S. Ø. (2015). *Tannhelsetjenestens erfaringer med meldeplikten til barneverntjenesten. En kvalitativ intervjustudie* (Masteroppgave, Universitetet i Bergen). Hentet fra <https://bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/1956/10082/134668796.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori: for helsefag* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Van Haeringen, A. R., Dadds, M. & Armstrong, K. L. (1997). The child abuse lottery—Will the doctor suspect and report? Physician attitudes towards and reporting of suspected child abuse and neglect. *Elsevier*. 22(3), 159-169. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(97\)00172-5](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(97)00172-5)

VEDLEGG 2:

FORFATTERVEILEDNING Tidsskriftet Norges Barnevern

Levering av manus

Manuskripter sendes redaksjonen som vedlegg til e-post: redaksjon@barnevernsambandet.no.

Tidsskriftet Norges Barnevern tar imot både fagartikler og vitenskapelige artikler.

Tidsskriftet har rutiner for fagfellevurdering. Veileder finnes på tidsskriftets hjemmeside: www.universitetsforlaget.no/tnb, eller på www.barnevernsambandet.no

Manuskriptstandard

Fagartikler og vitenskapelige artikler bør ikke overstige 6–7000 ord. Litteraturliste og eventuelle noter kommer i tillegg. Debattinnlegg eller andre faglige bidrag bør ikke overstige 700 ord.

Tidsskriftet benytter fire grader av overskrifter. Artikkelens tittel og undertittel, avsnittstittel og undertittel i den løpende teksten. Marker gjerne tittelgraden i parentes.

Manuskriptet skal også inneholde:

- Forfatternavn, tittel, arbeidssted, adresse, e- postadresse
- Artikkeltittel
- Kort sammendrag som vil brukes som ingress
- Artikler som ønskes fagfellevurdert skal også ha et engelsk sammendrag på inntil 120 ord samt nøkkelord på henholdsvis engelsk og norsk.
- Nummererte sluttnoter
- Litteraturliste, alfabetisk ordnet
- Foto

Forfatteropplysninger (se øverste punkt) bes sendt som egen fil for vitenskapelige artikler.

Tabeller og illustrasjoner

Tabeller og figurer markeres i teksten med fortløpende siffer. Disse vedlegges manus som separate dokumenter.

Noter

Bruk et notesystem som plasserer notene fortløpende i teksten. Notene skal føres som sluttnoter etter hovedteksten og før litteraturlisten, unntaket er én til tre noter som kan komme som fotnoter på samme side.

Litteraturhensvisninger i teksten

Tidsskriftet Norges Barnevern bruker standarden APA 6th: Ved henvisning i selve teksten skrives forfatterens navn og årstall i parentes pluss eventuelt sidetall, eksempel (Ogden, 2008, s 15). Dersom det er to forfattere kombineres navnene med &, ellers fungerer det som for én forfatter (Ogden & Hogan, 2008, s 15). Er det mellom tre og fem forfattere nevnes alle

forfatternavnene ved første gangs bruk i teksten (Ogden, Hogan & Mart, 2008, s 15), deretter brukes bare navnet på første forfatter sammen med et al., pluss årstall og sidetall (Ogden et al., 2008, s 15). Snakker vi om seks forfattere eller flere, brukes bare navnet på første forfatter sammen med et al., pluss årstall og sidetall. (Ogden et al., 2008, s 15)

Ved sitatbruk og henvisning til konkrete argumenter eller påstander skal sidehenvisning oppgis. Primærkilde skal brukes ved sitat så sant det er mulig. Eventuell bruk av sekundærkilde skal alltid oppgis.

Litteraturliste

Litteraturlisten skrives etter hovedtekst og noter. Tidsskriftet bruker referansesystemet APA 6th. Se <http://kildekompaset.no/referansestiler/apa-6th.aspx>

Dersom boken har en redaktør skrives forfatternavn, årstall og artikkelnavn først deretter «I» og så følger navnet på redaktøren pluss (red) og så tittelen i kursiv. Eks: Seim, S. og Slettebø, T. (2007) i Slettebø, T. (red): Brukermedvirkning i barnevernet. Oslo Universitetsforlaget.

For bøker: Alle forfattere nevnes, deretter utgivelsesår i parentes, så boktittel som settes i kursiv. Utgivelsessted skal med. Eksempel på referanser i bøker: Seim, S. og Slettebø T. (2007). Brukermedvirkning i barnevernet. Oslo: Universitetsforlaget.

Er referansen en tidsskriftartikkel fungerer det på samme måte, men tidsskriftets navn og årgang settes i kursiv etter artikkelnavnet. Eksempel: Seim, S. (2007): Barnemedvirkning, Tidsskriftet Norges barnevern vol 93, Oslo, Universitetsforlaget.

DOI

Referansene skal alltid inkludere DOI (digital object identifier) for kilder som har dette. DOI skal være en klikkbar URL, og plasseres til sist i referansen. Hvis du er usikker på hva DOI-koden til en referanse er, eller om en DOI-kode finnes, kan du gjøre et raskt søk etter tittel, forfatternavn osv. på <http://search.crossref.org/>.

Eksempel på plassering av DOI-kode med APA-referansestilen: J. Müller, The Sound of Silence, Historische Zeitschrift, 2011, 292: 1–29. DOI: <http://dx.doi.org/10.1524/hzhz.2011.0001>.

Korrektur

Forfatter får tilsendt ett eksemplar av 1. korrektur som en pdf-fil vedlagt en e-post. Sider med opprettede korrekturfeil returneres til redaksjonssekretær innen fem dager etter mottatt korrektur. Det skal ikke foretas endringer i teksten mot manus (omredigering, ny tekst etc). Forfatter blir eventuelt belastet for slike endringer.

Særtrykk

Forfatter vil få en ferdig pdf-fil av artikkelen tilsendt etter at tidsskriftet er publisert. Artikler kan også kjøpes gjennom den elektroniske tidsskrift databasen www.idunn.no.

Behandling av manuskripter og ferdige artikler

Mottatte artikler vurderes av redaksjonen, som hovedregel av redaktør i samråd med redaksjonsrådet. Artikler gjengitt i tidsskriftet reguleres av de til enhver tid gjeldende bestemmelser gjengitt i avtale om normalkontrakt for utgivelse av litterære verk i tidsskrift mellom Den norske Forleggerforening og Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening. Avtalen kan leses i sin helhet på: <http://www.nffo.no>. Artikler gjengitt i tidsskriftet vil bli lagret i forlagets database og gjort tilgjengelig på Universitetsforlagets bestillingssystem for elektronisk distribusjon av tidsskrifter (www.idunn.no).

Skrivetips:

Sjekkliste for vitenskapelige artikler, fagfelleverderte

1. Er artikkelen relevant for Tidsskriftet Norges barneverns interesseområde, det feltet tidsskriftet skal dekke?
2. Er hensikten, formålet med artikkelen klart formulert, svarer artikkelen på / oppfyller den sitt eget prosjekt?
3. Er artikkelen bygget opp i tråd med prinsippene for vitenskapelige artikler (Formål, metode, forskning og data, drøfting og konklusjon)?
4. Er artikkelen fundert på relevant og oppdatert faglitteratur fra inn og utland?
5. Er litteraturlisten fullstendig, følger den malen APA 6th som er den gjeldende for tidsskriftet?
6. Foreligger det sammendrag og nøkkelord på norsk og engelsk?
7. Er artikkelen innenfor tillatt lengde på 7000 tegn? Hvis ikke kort ned for artikkelen sendes til vurdering.

(Sjekklisten er utarbeidet med en tilsvarende liste for Fontene Forskning som mal.)

Generelle skrivetips

1. Hold fokus på alle nivåer, på overordnet nivå, i kapitler, i avsnitt og i setninger.
2. Disponer artikkelen grundig. Det gjør det enklere å holde fokus.
3. Korte, klare setninger fungerer bedre enn lange setninger med mange innskudd. Skriv heller to korte, fullstendige setninger enn en lang. Det er ingen skam å sette punktum. En leservennlig periode har sjelden mer enn 22 til 25 ord.
4. Si én ting om gangen.
5. Sørg for at hovedverbet kommer langt til venstre i setningen, og spre resten av innholdet til høyre.
6. Tenk på hvem leseren er. Faguttrykk er OK innenfor feltet man forventer at leseren befinner seg i. For øvrig bør man ha et bevisst forhold til faguttrykk fra andre felt, vitenskapelige ord og uvanlige fremmedord.
7. Vær mest mulig konkret.
8. Varier ordvalg og språk, men pass på at stil og normvalg er gjennomført gjennom hele artikkelen. (Dette kan være en utfordring om det er flere forfattere). Stilbrudd og ligende er imidlertid tillatt om det ligger en hensikt bak.
9. Bruk komma riktig. Det kan være avgjørende for betydningen.
10. Vis engasjement og interesse.

11. Hvis du leser teksten høyt for deg selv blir det lettere å identifisere de aller mest «papirknitrende» uttrykkene. (Takk til Finn-Erik Vinje.)

VEDLEGG 3:

Intervjuguide

1: Fortell kort om bakgrunnen din

- Yrke, utdanning og erfaring knyttet til barn og foreldre.
- Hvorfor valgte du å bli prest?
- Hva mener du er dine viktigste arbeidsoppgaver?

2: Hva legger du i omsorgssvikt?

- Hvordan kan du som prest oppdage omsorgssvikt?
- hvordan går du fram/ville du gått frem for å avdekke omsorgssvikt?
- eventuelt oppfølgingsspørsmål; mest utfordrende?

3: Hvordan forholder du deg til betroelser hvor det blir avdekket omsorgssvikt?

- hvis ikke opplevd (i en tenkt situasjon) hvordan ville du forholde deg til betroelsene.

Med det i tankene ref forrige spørsmål:

4: I hvilke omsorgssvikt situasjoner tenker du at meldeplikten vil være relevant, eventuelt ikke relevant?

- Hva vil være avgjørende faktorer?

5: På hvilken måte opplever du at meldeplikten påvirker din arbeidshverdag?

- hvorfor og hvorfor ikke?
- Hvilke erfaringer har du gjort deg med frafallet av meldeplikten?
- På hvilken måte påvirker den arbeidshverdagen din annerledes nå enn før 01.01.17?

6: Hvordan kjenner du til avvergeplikten og på hvilken måte opplever du at den påvirker hvordan du utøver ditt yrke?

- hvorfor og hvorfor ikke?

7: Hva tenker du om presters taushetsplikt?

- Hvordan opplever du meldeplikten i forhold til taushetsplikten og avvergeplikten?

8: Hvordan opplever du samarbeid med ledelsen, eventuelle kolleger knyttet til bekymringer om omsorgssvikt?

- På hvilken måte benytter du deg av kirkens veiledere eller retningslinjer som kan være til hjelp for deg tilknyttet meldeplikt, taushetsplikt og avvergeplikt?

- hvorfor/hvorfor ikke?

- Bruk av eventuelle lavterskeltilbud/rådtjeneste angående spørsmål

9: Har du noen spørsmål knyttet til studien?

- Er det noe du har lyst til å føre til, eventuelt fortelle helt til slutt?

VEDLEGG 4:

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Kirkelige ansattes forhold til meldeplikten og opplevelsen av frafallet av den til barnevernet» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et personlig intervju utført av Karoline Seglem Gabrielsen

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, omtrent.

31.12.21

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

VEDLEGG 5:

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Kirkelige ansattes forhold til meldeplikten og opplevelsen av frafallet av den til barnevernet”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan kirkelige ansatte forholder seg til meldeplikten i ulike situasjoner som eksempelvis dåps- og konfirmasjonssituasjonen. I tillegg til hvilke tanker og opplevelser de har knyttet til frafallet av meldeplikten til barnevernet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hvordan kirkelige ansatte (prester og/eller diakoner) forholder seg til meldeplikten i dåps- og konfirmasjonssituasjonen. Ifølge barnevernloven (1992) §6-4 om opplysningsplikt, har offentlige ansatte som utfører en tjeneste eller et arbeid for et forvaltningsorgan et juridisk ansvar knyttet til meldeplikt til barnevernet. Prester og diakoner sitt arbeid går innunder både den forvaltningsmessige taushetsplikten, i tillegg til den yrkesmessige taushetsplikten. Den forvaltningsmessige innebærer at ansatte som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan skal hindre at informasjon som er tilegnet gjennom arbeidet skal bli kjent for andre. Den yrkesmessige taushetsplikten innebærer informasjon som er fortalt til dem det gjelder i fortrolighet, knyttet til deres stilling eller oppdrag. Denne taushetsplikten er strengere og mer omfattende.

Fra 1.01.17 har ikke kirkelige ansatte lenger meldeplikt til barnevernet. Dette gjør at jeg samtidig ønsker å undersøke hvilke tanker og opplevelser prester og/eller diakoner har knyttet til frafallet av meldeplikten til barnevernet etter 01.01.17. I utgangspunktet er omfanget av prosjektet at mellom fem og 10 informanter benyttes for å få svar på problemstillingen og at disse er ansatt som enten prester eller diakoner i Den Norske Kirke, samt har erfaring knyttet til arbeid med barn tilknyttet stillingen.

- Min problemstilling for prosjektet er:

Hvordan forholder kirkelige ansatte seg til meldeplikten knyttet til barn og foreldre i

dåp- og konfirmasjonssituasjonen? Og hvilke tanker og opplevelser har de knyttet til frafallet av meldeplikten til barnevernet?

- Prosjektet er et mastergradsprosjekt og opplysningene vil publiseres som masteroppgave, og muligens bli benyttet i en vitenskapelig artikkel.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

- Universitetet i Bergen (UIB) er ansvarlig for prosjektet.
- Veileder og prosjektansvarlig er professor ved HEMIL – senteret, Anette Christine Iversen.
- Student ved masterprogram i barnevern UIB, Karoline Seglem Gabrielsen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

- Du er blitt spurt til å delta i prosjektet fordi du er ansatt som prest eller diakon i Den Norske Kirke.
- Et av kriteriene for informantene til denne stillingen er at stillingen deres faller innunder både den forvaltningsmessige taushetsplikten og den yrkesmessige taushetsplikten.
- Samtidig er det relevant at informantene har erfaring med barn og ungdom tilknyttet stillingen, og da gjerne erfaring fra konfirmasjonsåret eller dåpssituasjonen.
- Det vil bli spurt prester og diakoner fra flere ulike menigheter i Norge.

- Det vil muligens bli benyttet snøballmetoden, som innebærer at informanter gir tips om relevante informanter som muligens kan være aktuelle i prosjektet. Om dette er tilfellet er det mulig at jeg har fått navnet ditt fra en annen informant, men at jeg selv tar kontakt med deg for å høre om du er interessert i å delta i prosjektet, uavhengig av personen som tipset meg. Det er frivillig å delta, du har selvsagt alle rettigheter og jeg vil ikke gi personen som tipset meg noen opplysninger om din deltakelse. Dette innebærer at du står fritt til å si nei, dine uttalelser blir anonymisert og personen får ikke vite om du deltar, eventuelt hvilken informasjon du deler.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Som metode for prosjektet ønsker jeg å benytte semistrukturert intervju. Dette vil si at jeg på forhånd har laget temaer og noen spørsmål. Temaene og spørsmålene benytter

jeg som en oversikt over det som er ønskelig at intervjuet handler om, samt at den enkelte informant kan få utdype og reflektere rundt spørsmålene som blir stilt.

- I prosjektet er det informantenes kunnskap, tanker, erfaringer og opplevelser knyttet til problemstillingen som blir samlet inn.
- For at intervjusituasjonen og transkriberingen (korrekt nedskrivning av informasjonen) skal bli så god som mulig, ønsker jeg å ta lydopptak og notater av intervjusamtalen.
- Samtidig blir signatur og navn innhentet i forbindelse med samtykkeskjema.
- Intervjusituasjonen vil ta omtrent to timer.
- Det vil ikke samles inn personlig data om deg fra andre kilder.
- Du skal ikke navngi eller indentifisere personer eller situasjoner du forteller om i intervjuet.
- Du vil bli omtalt ved kallenavn (eksempelvis «X») både før, under og ved ferdigstilt oppgave.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Det vil ikke påvirke ditt forhold til arbeidsplassen/arbeidsgiver dersom du velger å takke ja, nei eller trekke deg underveis i prosjektet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- På Universitetet i Bergen vil student og veileder ha tilgang til opplysningene du oppgir, samt vil det anonymiserte datamaterialet kunne benyttes i gruppeveiledninger sammen med studenter ved UIB.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil erstattes med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.
- Datamaterialet vil bli lagret SAFE (Sikker Adgang til Forskningsdata og E-infrastruktur). Denne løsningen sikrer at informasjonssikkerheten med hensyn til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet blir ivaretatt ved behandling av sensitive personopplysninger.

- Det vil ikke være mulig å gjenkjenne deltakerne ved ferdigstilling av masteroppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Resultater fra forskningsprosjektet forventes publisert som masteroppgave, i mai 2021.

Resultatene kan også bli publisert i en artikkel.

Prosjektet skal etter planen avsluttes innen 31.12.21. Etter at prosjektet er avsluttet og resultatet er publisert vil personopplysninger og lydopptak bli slettet. Universitetet i Bergen vil samtidig oppbevare anonymiserte og avidentifiserte transkripsjoner av intervjuene frem til mai 2025. Dette kan bli brukt i forbindelse med framtidig forskning.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg.
- å få rettet personopplysninger om deg.
- få slettet personopplysninger om deg.
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

- Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.
- På oppdrag fra Universitetet i Bergen (UIB) har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Bergen (UIB) ved Anette Christine Iversen, på e-post: Anette.Iversen@uib.no eller telefon: +47 55 58 98 94.
- Student Karoline Seglem Gabrielsen, på e-post: Karoline.Gabrielsen@hotmail.com eller telefon: +47 976 97 020.

- Vårt personvernombud: Janecke Helene Veim, på e-post: Janecke.Veim@uib.no eller telefon: +47 55 58 20 29/ + 47 930 30 72.
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Anette Christine Iversen
Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Karoline Seglem Gabrielsen
Student

VEDLEGG 6:

Hei,

Mitt navn er Karoline Seglem Gabrielsen. Jeg studerer master i barnevern ved Universitetet i Bergen (UIB). Skoleåret 2020/2021 fullfører jeg mitt masterprosjekt, hvor sluttdato er mai 2021.

Mitt masterprosjekt er tilknyttet at kirkelige ansatte fra 01.01.17 ikke lenger har meldeplikt til barnevernet. Dette gjør at jeg ønsker å undersøke hvilke tanker og opplevelser prester og/eller diakoner har knyttet til frafallet av meldeplikten til barnevernet. I utgangspunktet er omfanget av prosjektet at mellom fem og 10 informanter benyttes for å få svar på problemstillingen og at disse er ansatt som enten prester eller diakoner i Den Norske Kirke, samt har erfaring knyttet til arbeid med barn tilknyttet stillingen.

I den anledning ønsker jeg å intervju prester/diakoner fra Bjørgvin bispedømme. Det vil bli brukt intervju som metode og intervjuene vil bli tatt opp med lydopptaker, dette vil bli slettet ved ferdigstillelse av forskningsprosjektet. Både informasjonen og informantene vil bli anonymisert og behandlet konfidensielt. Informanten vil motta masteroppgaven etter ferdigstilling, dersom det er ønskelig. Tidspunktet for intervju vil være i løpet av høsten, men dette kan vi komme tilbake til med hver enkelt informant. Jeg er selvsagt fleksibel.

Mitt spørsmål i tilknytning til dette er hvordan jeg går frem for å få kontakt med aktuelle informanter i Bjørgvin bispedømme. Er dette gjennom dere eller er det mulig at jeg kan ta kontakt med aktuelle menigheter på egenhånd?

Ser frem til svar fra dere.

Da tiden tilknyttet prosjektet er avgrenset, vil jeg ta kontakt igjen dersom jeg ikke hører noe fra dere innen utgangen av uke 37.

Ved spørsmål, ta gjerne kontakt!

Legger ved informasjonsskriv slik at dere kan lese mer om studien.

Med vennlig hilsen

Karoline Seglem Gabrielsen, masterstudent ved UIB.

VEDLEGG 7:

SVAR/GODKJENNING NSD

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 961927 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 16.08.2019 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om religion og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.12.2020.

TAUSHETSPLIKT Prester har taushetsplikt. Det er derfor viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner eller avsløre taushetsbelagt informasjon. Vi anbefaler at dere er spesielt oppmerksom på at ikke bare navn, men at også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates, som for eksempel alder, kjønn, tid, diagnose og eventuelle spesielle hendelser. Vi ber om at dere opplyser informantene om dette i forkant av intervjuene.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf.

personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lise A. Haveraaen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

VEDLEGG 8:

ENDRING NSD

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 961927 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt: NSD har vurdert endringen registrert 18.08.2020.

Vi har nå registrert 31.12.2021 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger. NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lise A. Haveraaen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)